

จลาจลปล้นปลາไชยบนช่องว่างความทรงจำจีนสยามศึกษา¹

สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างหรือสามัญชนจีนในช่วง พ.ศ. 2500-2517 อันเป็นช่วงเวลาที่เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมในสังคมไทยอย่างไพศาล กระทั่งส่งผลให้สามัญชนจีนที่ประสบปัญหาและความกดดันจากความเปลี่ยนแปลงได้ลุกฮือขึ้นต่อต้านรัฐและสังคมด้วยความรุนแรงในเหตุการณ์จลาจลปล้นปล่าไชย พ.ศ. 2517 แม้ที่ผ่านมาจะมีความพยายามอธิบายเหตุการณ์จลาจลปล้นปล่าไชยจากหลายมุมมอง ทว่าคำอธิบายเหล่านั้นก็มิได้ทำให้เกิดความเข้าใจต่อเหตุการณ์อย่างกระจ่างด้วยปราศจากการศึกษาตัวละครเอกในเหตุการณ์นั้นคือสามัญชนจีนระหว่างทศวรรษ 2500-2510 สามัญชนจีนในกรุงเทพฯต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยขาดแคลนอำนาจและทุนต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปรับตัว ในขณะที่ได้รับแรงกดดันอย่างซับซ้อนจากบริบทรอบตัว ทั้งจากครอบครัว ชุมชนจีน เจ้าหน้าที่รัฐ และกระแสชาตินิยมในสังคมไทย แรงกดดันนี้ทวีขึ้นในครั้ง

¹ ต้นฉบับของบทความชิ้นนี้มีการทำเชิงอรรถที่ยากที่จะทำให้เป็นระบบนาม / ปี ได้ จึงขออนุญาตตีพิมพ์บทความนี้โดยยังกระบวนเชิงอรรถตามต้นฉบับเดิม

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(Lecturer, History Division, Department of Humanities, Faculty of Humanities, Chiang Mai University)

หลังของทศวรรษ 2510 ซึ่งสภาพเศรษฐกิจและการเมืองผันผวนมากขึ้น จนส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อชาวจีน จนผลักดันให้เกิดความเคลื่อนไหวในหมู่ชาวจีนในหลายลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ลูกจีนระดับล่างซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาอันเป็นผลจากความเปลี่ยนแปลงและความผันผวนแห่งยุคสมัยอย่างรุนแรง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างลูกจีนกับคนกลุ่มอื่น ๆ มิได้ปรับเปลี่ยนไปในทางที่เอื้อให้ลูกจีนที่ยากจนมีโอกาสดำรงชีพจากวิกฤตของชีวิต ในทางกลับกันสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ กลับทวีความกดดันให้ลูกจีนเหล่านี้ได้รับความคับแค้นในชีวิตมากขึ้น กระทั่งลูกจีนเหล่านี้ระบายความคับแค้นเหล่านั้นออกมาด้วยการต่อต้านรัฐและสังคมในปลายรูปแบบ ทว่าในที่สุดการต่อต้านรัฐและสังคมก็ปะทุขึ้นอย่างรุนแรง และมาถึงจุดระเบิดในเหตุการณ์ “จลาจลที่ปลับปลาไชย” เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2517

ABSTRACT

During 1957-1974, an era of great transformation in Thailand, the lives of lower class Chinese or Chinese commoners were severely hit by changing socio-economic and cultural conditions. The *unstable* and *life-threatening* situations forced some of them to rebel against Thai state and society by using violence in “the Plabplachai incident.” Many scholars have tried to explain the Plabplachai incident from multiple points. However, their explanations have been unable to fully clarify the incident, because they have not focused on Chinese commoners, who played significant roles. During the 1960s and 1970s, without

necessary resources such as power and capital, Chinese commoners in Bangkok had to face great cultural, politic, and economic changes. Meanwhile, they also encountered complex problems arising from community, family, government agent, and Thai nationalism. These tough problems were intensified by a lack of stability in the political and economic situations in the second half of the 1970s. The Chinese -especially the second generation from poor families or “Lookjins jon”- were seriously hit. As power and social relations between “Lookjins jon” and others had not been changed in the way that benefited them, they revolted against Thai state and society in several forms. Nevertheless, their lives were still unchanged in a positive way; in contrast, their situation worsened. In the end, the explosion of their accumulated stress led to the violence in July 1974 known as “the Plabplachai incident.”

ความนำ

เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์จะมีพลังและความหมายต่อสังคมก็ต่อเมื่อเรื่องนั้นยังมีลมหายใจ กล่าวคือเรื่องราวเหล่านั้นยังคงถูกเล่าและกล่าวถึงในรูปแบบต่างๆ ทั้งการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มุขปาฐะ หรือ การสื่อกับเรื่องนั้นให้อยู่ในรูปแบบประติมากรรมที่สื่อสารเร้าอารมณ์ ความรู้สึกจذبจับต้องได้ การเล่าเหล่านี้ไม่ว่าในรูปแบบใดก็จำเป็นที่จะต้องมีการจัดโครงเรื่อง การเล่าประวัติศาสตร์จำเป็นต้องมีการจัดโครงเรื่องที่เป็นแกนในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่างๆ เพราะหากไร้ซึ่งโครงเรื่องแล้ว การเล่าเรื่องก็มิสามารถเกิดขึ้นได้ ด้วยไม่ว่าจะเริ่มดำเนินเรื่องและจบเรื่องอย่างไร ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ประกอบเป็นเรื่องก็จะดำรงอยู่อย่างหลักลอย และไร้

ความหมาย โครงเรื่อง จึงมีความสำคัญในการกำหนด จัดสรร และสานความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงต่างๆเพื่อที่จะทำให้สามารถเข้าใจข้อเท็จจริงที่มีอยู่อย่างมากมายได้อย่างเป็นระบบ³

ในการเล่าเรื่องข้อเท็จจริงที่เข้ามามีได้กับโครงเรื่องจึงต้องถูกตัดทิ้ง หรือลดทอนความสำคัญลง เพื่อให้การเล่าเรื่องสามารถดำเนินต่อไปได้ โดยที่ระบบการเล่าไม่ถูกตีรวน ผู้เสพเรื่องเล่าจึงถูกบังคับโดยผู้เล่าให้เลือกที่จะ “ทรงจำ” บางอย่างไว้ พร้อมกับต้องลืมเลือนบางอย่างไป หรือปล่อยให้เรื่องในตอนที่ไม่ได้กับโครงเรื่องกลายเป็น “ช่องว่าง” ที่ไร้ความหมายและความสำคัญ ในบางกรณีที่มีเรื่องซึ่งไม่สามารถสานความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงกับโครงเรื่องได้สักที เพราะโครงเรื่องขัดกับอารมณ์ความรู้สึกของสังคม เรื่องขัดใจสังคมดังกล่าวจึงถูกแก้ด้วยการไม่เล่าเรื่อง ปล่อยให้เรื่องนั้นสิ้นลมหายใจ

การบันทึกเรื่องราวเล่าเรื่องต่างๆผ่านงานเขียนของนักวิชาการ โดยเฉพาะนักวิชาการที่อาศัยข้อมูลและวิธีวิทยาทางประวัติศาสตร์จึงหนีไม่พ้นกระบวนการข้างต้น เนื้อหาต่างๆ ที่บอกเล่าในงานศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ล้วนผ่านการตีความและการคัดสรรข้อมูลจนในบางครั้ง ทำให้การของคนที่มีความทรงจำร่วมกับพื้นที่หรือเหตุการณ์หรือสภาวะบางอย่างไม่อาจปรากฏได้อย่างเด่นชัด⁴

³ ธงชัย วินิจจะกูล, “เรื่อง, ลำดับเรื่อง, และโครงเรื่องกับความรู้ประวัติศาสตร์,” *จุดสารทอดหมายเหตุการณ์ศาสตร์* 12 (มิถุนายน 2551 – พฤษภาคม 2552): 7-11.

⁴ ชิวสิทธิ์ บุญเกียรติ, “จดหมายเหตุเสียงเพื่อคลัง “เสียง” แห่งความทรงจำ,” *จุดสารทอดหมายเหตุการณ์ศาสตร์* 11 มิถุนายน 2550 – พฤษภาคม 2551): 75.

การศึกษาเรื่องจีนในไทยหรือ “จีนสยามศึกษา”⁵ ก็หนีไม่พ้นสภาวะที่กล่าวมา หากทบทวนงานเขียนเกี่ยวกับจีนสยามศึกษาก็มักจะพบว่าจีนสยามศึกษาเองก็มีโครงเรื่อง การศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยมักเป็นการศึกษาภายใต้โครงเรื่องที่มีแกนสำคัญอยู่ที่ การกลืนกลายเป็นไทย⁶ การสร้างฐานะจากเสื่อผืนหมอนใบสู่เจ้าสัวด้วยการการเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นโครงเรื่อง “คนจีนเสื่อผืนหมอนใบได้พระบรมโพธิสมภาร” โครงเรื่องดังกล่าวทำให้การเล่าเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทยออกมาในรูปแบบ “คนจีนเผชิญกับความอดอยากเร่ร่อนในแผ่นดินใหญ่ ทำให้จำต้องอพยพหนีร้อนมาพึ่งเย็น หรือพึ่งพระบรมโพธิสมภารในแผ่นดินไทย เมื่อมาถึงคนจีนที่ประสบกับความเร่ร่อนอย่างแสนสาหัสจึงมุ่งทุ่มเทให้กับการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ มุ่งแต่ค้าขายเพื่อเลื่อนฐานะของตน โดยไม่สนใจเรื่องการเมือง กระทั่งท้ายที่สุดคนจีนเหล่านี้ก็ประสบความสำเร็จพลิกฐานะจากยากจนเสื่อผืนหมอนใบสู่ฐานะเจ้าสัว และได้ตัดสินใจตั้งรกรากอยู่ในผืนแผ่นดินไทย พร้อมกับการถูกกลืนกลายเป็นไทยอย่างหมดจด” โครงเรื่องแบบนี้จึงไม่

⁵ เมื่อจำต้องกล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทย ดูเหมือนว่ายังไม่มีความชัดเจนและสื่อความหมายได้ชัดเจน ส่วนมากมักใช้การกล่าวถึงเป็นประโยชน์ขวๆ อาทิ การศึกษาเรื่องจีนในไทย คนจีนในสังคมไทย กลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทย หรือวัฒนธรรมจีนในสังคมไทย ที่ดูจะสั้นกระชับลงมากเป็นการใช้คำว่า “ไทย-จีนคดีศึกษา” หรือ “สยาม-จีนวิทยา” ทว่าก็ยังไม่ได้รับความนิยมนัก ในที่นี้ผู้เขียนขอทดลองเสนอ “จีนสยามศึกษา” เป็นหนึ่งในทางเลือกเมื่อต้องกล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องจีนในสังคมไทย

⁶ งานศึกษาของจี. วิลเลียม สกินเนอร์เรื่อง *สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์* มีคุณูปการสำคัญต่อจีนสยามศึกษาและเป็นงานที่ให้กำเนิดโครงเรื่องผ่านกระบวนการที่ชนกลืนกลาย (Assimilation paradigm) ดู จี. วิลเลียม สกินเนอร์, *สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์*, แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์ และคณะ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529).

มีที่ทางให้กับการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่แตกหักขัดแย้งกับรัฐและสังคมไทย พอกับที่ไม่มีที่ทางให้กับกลุ่มชาติพันธุ์จีนทั่วไปที่ไม่สามารถพลิกฐานะเป็นเจ้าแล้ว

เหตุการณ์จลาจลพลับพลายไชยในปีพ.ศ.2517 ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่าง แคมป์แตกหัก ขัดแย้งกับรัฐและสังคมไทยจึงดำรงฐานะเป็นช่องว่างในโครงเรื่องคนจีนเสื่อผืนหมอนใบใต้พระบรมโพธิสมภาร ที่ถูกละเว้น ไม่อาจกล่าวถึง และจำต้องถูกลืม แม้กระทั่งผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์เองก็ไม่อยากที่จะเล่า และต้องการปล่อยให้เรื่องนี้ถูกลืมเลือนไป⁷

การรื้อฟื้นอธิบายเหตุการณ์จลาจลพลับพลายไชยในเชิงวิชาการที่ผ่านมาก็ดูเหมือนจะยังไม่ได้ให้คำตอบอะไรที่ชัดเจนมากนัก คำอธิบายมักเป็นคำอธิบายที่กลืนกลายเข้ากับโครงเรื่องจีนสยามกระแสหลัก ได้แก่การอธิบายว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นฝีมือการจัดตั้งของซีไอเอ⁸ ซึ่งเท่ากับยอมรับว่ากลุ่มชาติพันธุ์จีนไม่ได้มีความตื่นตัวทางการเมือง ปราศจากความขัดแย้งกับรัฐและสังคมที่ออกมาเคลื่อนไหวนั้นเป็นเรื่องของการจัดตั้งโดยมือที่สาม ส่วนคำอธิบายอีกแบบหนึ่งที่อธิบายว่าเหตุการณ์จลาจลดังกล่าวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทันทีทันใด เนื่องจากความอัดอั้นจากการถูกกดทับของกลุ่มชาติพันธุ์จีนมาปะทะกับบรรยากาศเปิดทางการเมืองหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาทำให้ความอัดอั้น

⁷ ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสนักสัมภาษณ์มักปฏิเสธที่จะเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าว บางคนก็อ้างว่าจำไม่ได้ หรือในกรณีที่เล่าก็มักเล่าสั้นๆพร้อมข้อสรุปว่า “มันเป็นเพียงอุบัติเหตุ”

⁸ องค์การนักศึกษา 19 สถาบัน, *รำลึกวีรชนเดือนตุลา สืบทอดเจตนาประชาธิปไตย* (กรุงเทพฯ: องค์การนักศึกษา 19 สถาบัน, 2523), 40.

นั้นปะทุออกมาเป็นการใช้ความรุนแรงก่อจลาจลก็ไม่ได้ทำให้เข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์จีนมากขึ้นเท่าไรนัก เพราะแก่นแกนของคำอธิบายนี้เน้นทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างที่ซึกเซิดผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์จีนลุกฮือขึ้นมากกว่าที่จะศึกษาตัวเองของเรื่องคือกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างที่อยู่ในเหตุการณ์ซึ่งจะทำให้เข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์จีนได้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น

การวินิจฉัยเหตุการณ์จลาจลปล้นเผาไชยโดยเน้นพิจารณาประสบการณ์และจิตสำนึกของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่เข้าร่วมในเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยเติมเต็มช่องว่าง ความทรงจำจีนสยามศึกษาที่ละเลยการศึกษาเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์จีนและ โลกของกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่าง

ฟื้นความทรงจำจลาจลปล้นเผาไชย

เหตุการณ์ “จลาจลปล้นเผาไชย” ระหว่างวันที่ 3 – 6 กรกฎาคม พ.ศ.2517 เกิดขึ้นภายใต้บริบทของบรรยากาศเปิดทางการเมืองในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ซึ่งบรรดาผู้ที่ถูกกดทับภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจทุนนิยมผูกขาด การเมืองภายใต้เผด็จการทหาร และสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำสูง ได้ชุมนุมเรียกร้องหรือประท้วงหลายร้อยครั้งในปีพ.ศ.2516 มีกรณีพิพาท 577 ครั้ง ถึงขั้นหยุดงาน 501 ครั้ง มีลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง 177,876 คน ปีพ.ศ.2517 มีกรณีพิพาท 477 ครั้ง ถึงขั้นหยุด

⁹ Wasana Wongsurawat, “From Yaowaraj to Phluphlachai: The Transformation of Thai State Propaganda and Public Opinion Towards the Overseas Chinese during the Cold War Era” paper presented at seminar on “The Cold War in Asia: The Cultural Dimension” by Asia Research Institute, National University of Singapore, Singapore, 24-25 March 2008.

งาน 357 ครั้ง ลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง 105,883 คน¹⁰ อย่างไรก็ตามกรณีจลาจลที่พลับพลาไชยนี้กลับมีข้อแตกต่างที่เด่นชัดกว่าการชุมนุมครั้งอื่นๆ กล่าวคือทั้งฝ่ายผู้ชุมนุมและฝ่ายปราบปรามใช้ความรุนแรงกระทำซึ่งกันและกันอย่างโจ่งแจ้ง นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการจลาจลจำนวนมากยังเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีน ด้วยลักษณะของเหตุการณ์ที่ผู้ก่อการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนใช้ความรุนแรงและถูกตอบโต้จากรัฐด้วยความรุนแรงที่ยิ่งกว่า เหตุการณ์ดังกล่าวจึงถูกผลักไสออกจากความทรงจำของสังคม เนื่องจากข้อเท็จจริงนี้ไม่สอดคล้องกับโครงเรื่องของจีนสยาม กระทั่งในที่สุดเหตุการณ์จึงถูกหลงลืมไป

ในขั้นตอนการรื้อฟื้นความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้ ด้วยการกล่าวถึงเหตุการณ์อย่างละเอียดจึงเป็นสิ่งจำเป็น แม้ว่า “คนใน” ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์หลายคนเลือกที่จะไม่กล่าวถึง และพยายามลืมความทรงจำเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทว่าการศึกษาหลักฐานร่วมสมัย อาทิ รายงานข่าวและบทวิจารณ์ในหนังสือพิมพ์ ทำให้สัมภพณ์ทางวิทยุ และบันทึกการอภิปรายต่างๆ ก็สามารถให้ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวได้อย่างแจ่มชัด

จลาจลพลับพลาไชย 3-6 กรกฎาคม พ.ศ.2517¹¹

วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ.2517

¹⁰ ชำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, *ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2546), 206-207.

¹¹ ลำดับเหตุการณ์นี้มาจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ 3 ฉบับคือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ และสยามรัฐ ฉบับวันที่ 5-7 กรกฎาคม 2517 ซึ่งอยู่ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่อง เหตุการณ์จลาจลที่พลับพลาไชย ปีที่ 1 ในจำนวน 3 ปี และ “จลาจลพลับพลาไชย มันอะไรกันแน่,” *พระราชชาติรายสัปดาห์*, 18 กรกฎาคม 2517, 7-20.

ราว 20.30 น. ของวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ตำรวจสายตรวจจักรยานยนต์ 2 นายพยายามตั้งนายพูน ล้ำถือประเสริฐ หรือ ฟู แซ่หลู่ อายุ 50 ปี คนขับแท็กซี่ซึ่งจอดครนในที่ห้ามจอดบริเวณป้ายจอดรถประจำทางหน้าบริษัทนครหลวงประกันชีวิตให้เคลื่อนรถออกไป แต่นายพูนขัดขืน ตำรวจจึงจะเข้าจับกุมตัวส่งสถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย แต่นายพูนไม่ยอม ตำรวจจึงวิทยุให้จับสายตรวจสน.พลับพลาไชยซึ่งมีตำรวจอีก 2 นายมาช่วยจับกุม แต่นายพูนก็ยังขัดขืนพร้อมตะโกนว่า “ตำรวจทำร้ายประชาชน” ทำให้ประชาชนที่รอรถประจำทางและบริเวณใกล้เคียงต่างพากันมามุงดู และวิ่งตามมาสังเกตการณ์ที่สถานีตำรวจ

ฝูงชนมุงดูเหตุการณ์หน้าสถานีตำรวจพลับพลาไชย *ประชาธิปไตย*, 7 กรกฎาคม 2517.

21.30 น. ขณะตำรวจพานายพูนไปที่โรงพักนายพูนก็ยังตะโกนต่อไป คนพากันมามุงดูมากขึ้นกระทั่งไปอ้อมกันหน้าโรงพัก มีจำนวนนับพันคน ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่อยู่ในบริเวณนั้น มีการบอกกันต่อๆไปว่าตำรวจซ้อมประชาชน ทำให้ประชาชนที่ผ่านไปมาหยุดดูเหตุการณ์มากขึ้น จนเต็มถนน หลังจากนั้นก็เริ่มมีการตำหนิตำรวจและมีผู้ก่อเหตุใช้ก้อนอิฐ ก้อนหินและเศษไม้ปาเข้าไปในสถานีตำรวจประปราย เจ้าหน้าที่ใช้เครื่องขยายเสียงขนาดเล็กร้องออกมาชี้แจงว่าไม่ได้ซ้อมประชาชน โดยมีนักศึกษารามคำแหง 3 คนกับนิสิตจุฬาอีก 1 คนร่วมชี้แจงด้วย แต่ประชาชนไม่ฟังยังคงให้ขาดตลอดเวลา แม้กระทั่งตำรวจนำตัวนายพูนออกมาชี้แจงแล้วก็ยังไม่มีการฟัง การขว้างปา กลับหนักขึ้นอีก ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลและผู้บังคับการใต้และนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่จำนวนมากเดินทางมายังที่เกิดเหตุ แต่เหตุการณ์ก็ไม่มีทีท่าว่าจะคลี่คลาย ขณะเดียวกันมีไซเฟอร์แท็กซีไปตามนายเกรียงศักดิ์ เเคราะห์ดี จากศูนย์ประสานงานนักเรียน นักศึกษา ประชาชน (นน.ปช.) กับพวกอีกจำนวนหนึ่งมาที่สน. นอกจากนั้นยังมีนายธีรยุทธ บุญมีมาสังเกตการณ์ด้วย แต่ความตึงเครียดก็มิได้ลดลง ประชาชนยังทวีความรุนแรงในการก่อเหตุยิ่งขึ้น รถของตำรวจที่จอดอยู่หน้าสถานีเริ่มถูกทำลายและมีกลุ่มคนเข้าขึ้นรถให้พุ่งเข้าชนโรงพักจนเสียหาย

ความเสียหายบริเวณสถานีตำรวจพลับพลายไชย *ชาวไทย*, 6 กรกฎาคม 2517.

พล.ต.ท.ณรงค์ มหานนท์ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลพยายามระดมกำลังตำรวจจากทุกสถานีในเขตนครบาลและยังขอกำลังจากกองปราบฯ ให้รีบรุดมาที่พลับพลายไชยเพื่อกันมิให้คนบุกเข้าไปในสถานีตำรวจ แต่ประชาชนก็ยังเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ต่อมาเกิดไฟฟ้าดับ พร้อมกับเกิดเพลิงไหม้ที่ตัวอาคารของสน.พลับพลายไชย ประชาชนได้พากันกรูขึ้นไปบนสถานีตำรวจ ใช้ก้อนอิฐ และเศษไม้ขว้างปาเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งพยายามปล่อดตัวผู้ต้องขัง และทำลายสิ่งของต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย เหตุการณ์ถึงจุดเดือด เมื่อตำรวจใช้ปืนยิงด้านประชาชนแล้วมีผู้ได้รับบาดเจ็บ พวกที่เหลือพยายามบอกกันต่อๆ ไปว่าตำรวจยิงประชาชน

ทำให้สถานการณ์ยิ่งตึงเครียดมากขึ้น ตำรวจใช้ปืนยิงประชาชนที่จะบุกเข้าไปในสน. ขณะที่ไฟฟ้าดับ รถดับเพลิงฝ่าฝูงชนเข้ามาทำการดับไฟที่ใหม่อาคารได้ แต่ตามท้องถนนจักรยานยนต์ของตำรวจหลายสิบคันถูกทำลาย และถูกขโมย มีการใช้น้ำมันเบนซินราดเผารถและถนน นอกจากนี้ รถบรรทุก 10 ล้อคันหนึ่งถูกคว่ำพลิกขวางถนน ในบริเวณแยกหมอมี

ในที่สุดตำรวจที่ระดมกำลังมาจากท้องที่ต่าง ๆ เกือบ 100 นายได้ตัดสติใจขอคืนพื้นที่ เมื่อเกือบเวลาเช้าของวันที่ 4 กรกฎาคม โดยเคลื่อนกำลังไปตามแนวถนนพลับพลาไชยถึงบริเวณห้าแยกพลับพลาไชย และออกมาทางด้านถนนสันติภาพจนถึงถนนเจริญกรุง เจ้าหน้าที่ตำรวจแถลงว่า ผู้ก่อเหตุร้ายมีอยู่ไม่กี่คน เป็นพวกอันธพาลที่เพิ่งถูกปล่อยออกมาจากลาดยาว พยายามชักชวนให้ประชาชนเข้าใจเจ้าหน้าที่ผิด ประชาชนที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงบาดเจ็บถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลกลางและโรงพยาบาลต่างๆ หลายสิบคน มีผู้ถึงแก่ความตาย 8 คน รายชื่อผู้เสียชีวิตที่โรงพยาบาลกลาง 3 คนคือ นายณรงค์ แซ่เอี้ยว อายุ 19 ปี นายกวง แซ่ปี่ อายุ 26 ปี และนายโสฬส บุตรศรี อายุ 26 ปี ที่โรงพยาบาลจุฬา มีนายปันน้ำ แซ่อึ้ง อายุ 51 ปี นายอ๊ก แซ่ลิ้ม และชายไทยไม่ทราบนาม ที่โรงพยาบาลวชิระ มีนายเง็กจุง แซ่หลุยกับชายไทยอีกคนไม่ทราบนาม อย่างไรก็ตามประชาชนที่ถูกเจ้าหน้าที่เคลียร์ออกไปนั้นยังคงรวมกลุ่มกันอยู่ที่ห้าแยกพลับพลาไชยจำนวนมาก และในตอนเช้าของวันที่ 4 กรกฎาคมก็ยังมิผู้ยึดรถประจำทาง 3 คันมาปิดกั้นที่ทางแยกใกล้โรงพยาบาลกลาง ขณะตำรวจเคลียร์พื้นที่ได้จับตัวผู้ที่พยายามยึดรถไฟฟ้าที่จะเข้ามาแก้ไขไฟฟ้าดับได้ 2 คนคือ นายสมศักดิ์ แซ่ฮ้อ กับนายสันติศิริ เกษมสันต์ และยังมีผู้ถูกจับกุมอีกรวมทั้งหมด 15 คนคือ นายเด็ก แซ่ลิ้ม

นายกิมเล้ง แซ่ลิ้ม นายวิรัช ศิริภิญโญยิ่ง นายวิศิษฐ วงศ์ดีไชยา นายบัวทอง จับนาม นายม่วยดี แซ่อึ้ง นายวังเซง แซ่อึ้ง นายดาวรุ่ง สวัสดิ์พร นายปริญญา นิตินุญวาสนา นายฮ่งเซ็ง แซ่ตั้ง นายอนันต์ อัครพงษ์ไพศาล นายคณัย แซ่ตั้ง และนายจรัญ งามสนิท โดยเจ้าหน้าที่ได้ตั้งข้อหา ร่วมกันก่อการจลาจลไว้ดำเนินคดี

ฝ่ายประชาชนที่ได้รับบาดเจ็บจากการปะทะตั้งแต่คืนวันที่ 3 กระทั่งถึงช่วงเช้าของ วันที่ 4 กรกฎาคมมีจำนวน 21 คนคือ นายถวิล อรรถศรีวร นายมั่ง แซ่ลี๋ นายวินัย แซ่ตั้ง นายวิโรจน์ แซ่ห้วง นายนิศย์ กุดเจริญ นายกิมสง แซ่ตั้ง นายสัญญาชาติ แซ่โล้ว นายเกี้ยวเม้ง แซ่เต้ นายกิมเซ็ง แซ่ลิ้ม นายขงยุทธ แซ่ตั้ง นายสมชาย แซ่จิว นายฟุ้ง แซ่เอี้ยวนายสมศักดิ์ แซ่ลี๋ นายอนุวัตร งามสุจจริต นายพงษ์จิต วิริยะเมตตากุล นายสุรพล มีวัฒนา นายพิชิต ไม้ทรานนามสกุล และนายเกรียงศักดิ์ เกราะหัดดี จาก นน.ปช. ถูกยิงบาดเจ็บที่ขา ส่วน เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับบาดเจ็บ 5 นาย 1 นายถูกยิงขาซ้ายทะลุ อีก 4 นายบาดเจ็บไม่ถึงขั้น สาหัส

ประมวลภาพเหตุการณ์จลาจลพลับพลาไชย *สยามรัฐ*, 4 กรกฎาคม 2517.

วันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ.2517

2.00 น. นายเกรียงศักดิ์ เคราะห์ดีซึ่งถูกยิงบาดเจ็บระหว่างที่มีการยิงต่อสู้กันระหว่าง ตำรวจและกลุ่มผู้ก่อการ ย้อนกลับมาพบ พล.ต.ท. ณรงค์ มหามนต์ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งเป็นผู้อำนวยการปราบปราม โดยขอให้ พล.ต.ท. ณรงค์ จัดการปลดนายตำรวจชั้นนายพัน และนายร้อย 2 คนของสถานีตำรวจพลับพลาไชยต่อหน้าประชาชน นายเกรียงศักดิ์อ้างว่า นายตำรวจทั้งสองเป็นผู้จูดชนวนนองเลือด โดยมีประชาชนยืนยันว่าทั้งสองนายยิงใส่ ประชาชนก่อน พล.ต.ท. ณรงค์ รับเรื่องไว้พิจารณาแล้วจะดำเนินการสอบสวน แต่ประชาชน ต้องการให้ปลดออกทันที

5.00 น. เหตุการณ์เริ่มคลี่คลาย พล.ต.ท.วิฑูรย์ ยะสวัสดิ์ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจมา ประชุมนายตำรวจที่สถานีตำรวจพลับพลาไชย ตำรวจรายงานว่าผู้ก่อความวุ่นวายส่วนใหญ่เป็น อันธพาลที่เพิ่งได้รับการปลดปล่อยและเกลียดชังตำรวจ

9.00 น. พล.ต.อ.ประจวบ สุนทรากร อธิบดีกรมตำรวจมาสอบสวนเหตุการณ์ที่ สถานีตำรวจพลับพลาไชย และตำหนิตำรวจห้องที่ปล่อยให้เหตุการณ์บานปลายจนไม่ สามารถระงับเหตุได้ และให้เปิดการจราจรถนนทุกสายที่ถูกสั่งปิดมาตั้งแต่วันที่ 3.00 น.

10.00 น. อธิบดีกรมตำรวจและผู้ช่วยไปเยี่ยมนายเกรียงศักดิ์ เคราะห์ดี เลขานุการศูนย์ ประสานงานนักเรียน นักศึกษา ประชาชน (นน.ปช.) ที่ถูกยิงบาดเจ็บ นายเกรียงศักดิ์ ยืนยันว่า ตนเองถูกตำรวจในเครื่องแบบยิง ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจให้เงินค่าทำขวัญนายเกรียงศักดิ์ 20,000 บาท และกำชับให้โรงพยาบาลดูแลเป็นพิเศษ

นน.ปช. ออกแถลงการณ์แสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นความเข้าใจผิด ซึ่งกันและกัน และเรียกร้องให้ประชาชนอยู่ในความสงบ อย่ากระทำการใดผิดกฎหมาย ใน แถลงการณ์กล่าวว่าบุคคลใดที่ฝ่าฝืนกฎหมาย นน.ปช. ถือว่าเป็นบุคคลที่บ่อนทำลายชาติ บ่อน ทำลายสันติสุขของประชาชนไทย

11.00 น. ครอบครัวตำรวจที่อาศัยอยู่ในบริเวณสถานีตำรวจพลับพลาไชยอพยพ ออกไปเป็นการชั่วคราว

14.00 น. นายวิระ ถนอมเลียง ประธานศูนย์กรรมกรแห่งประเทศไทยไปพบ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลแจ้งว่ามีคนขับรถแท็กซี่หลายสิบคนไปร้องทุกข์ ขอความเป็นธรรม กับตน และบอกด้วยว่าจะรวมกำลังประท้วงอีก

ราว 15.30 น. ของวันที่ 4 กรกฎาคม เจ้าหน้าที่ตำรวจสน.พลับพลายไชย 1 และ 2¹² ได้จัดการย้ายผู้ต้องหาทั้งสองโรงพักรวม 31 คน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ได้รับรายงานว่า “กุมารจีน” กลุ่มหนึ่งได้วางแผนประทุหมกกัน จัดหน่วยกล้าตายจะบุกยึดสถานีตำรวจเพื่อชิงตัวผู้ต้องหาที่เป็นพรรคพวก

ตำรวจไล่ฝูงชนให้กระจายออกไป *ประชาธิปไตย*, 5 กรกฎาคม 2517.

---

¹² สน.พลับพลายไชย 1 และ 2 ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน โดยสน.พลับพลายไชย 1 รับผิดชอบพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย แขวงป้อมปราบ แขวงวัดเทพศิรินทร์ และแขวงคลองมอฬาร ขณะที่สน.พลับพลายไชยเขต 2 รับผิดชอบพื้นที่ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย แขวงป้อมปราบ และเขตสัมพันธวงศ์ แขวงตลาดน้อย และแขวงสัมพันธวงศ์

เย็นวันที่ 4 กรกฎาคม ประชาชนก็กลับมาอยู่ที่หน้าสน.พลับพลาไชยอีก โดยมุงกันอยู่ที่ฝั่งถนนตรงข้ามกับด้านซ้ายและขวาของสถานีตำรวจห่างออกไปพอสมควร เมื่อใกล้เวลากลางคืนเจ้าหน้าที่ได้ตัดสินใจให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยคอมมานโดประมาณ 100 นายวิ่งรุกเข้าไปฝั่งชนพร้อมทั้งยิงปืน และใช้เครื่องขยายเสียงประกาศไล่ผู้คนออกไปให้พ้นรัศมีรอบๆ สถานีตำรวจ ประชาชนจึงแตกฮือหนีเข้าซอยฝั่งตรงข้ามทางด้านซ้ายมือของสถานีตำรวจและซอยข้างมูลนิธิปอเต็กตึ๊ง จากนั้นเจ้าหน้าที่จึงทำการปิดถนนพลับพลาไชยตั้งแต่บริเวณห้าแยกผ่านหน้าสถานีตำรวจมาจนถึงถนนเจริญกรุง อย่างไรก็ตามประชาชนนับพันที่ออกลูกตามซอยไม่มีทีท่าว่าจะสลายตัว ร้านค้าและชาวบ้านแถบนั้นต่างพากันปิดร้านและบ้านพักอาศัย

ราว 20.00 น.เศษ ผู้ก่อเหตุในหมู่ประชาชนที่ออกลูกได้ยึดรถ ร.ส.พ.สาย 1 กับ สาย 75 ซึ่งวิ่งมาทางถนนเจริญกรุง ไล่ผู้โดยสารลง ผู้ก่อเหตุพากันขึ้นไปเต็มคันรถแล้วขับฝ่าแสงกั้นด้านถนนแปลงนาม เข้าถนนพลับพลาไชย เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสกัดด้วยการยิงปืน รดหยุดห่างจากโรงพักประมาณ 200 เมตร ผู้ที่อยู่ในรถต่างพากันกระโดดหนี แต่ตำรวจเข้าไปจับตัวเอาไว้ได้ 4 คนคือ นายดี แซ่ตั้ง อายุ 17 ปี นายชุ่น แซ่เจ็ย อายุ 23 ปี นายวิทยา อยู่สมบูรณ์ อายุ 20 ปี และนายเส็ง แซ่เฮียบ อายุ 17 ปี นอกจากนี้ยังมีการยึดรถบรรทุกและรถพยาบาลจากโรงพยาบาลกลาง และบังคับเอาน้ำมันจากปั๊มน้ำมันหลายแห่ง

ราว 21.00 น. ที่สี่แยกวัดตึก กลุ่มผู้ก่อเหตุจำนวนหนึ่งได้ระดมขว้างปาป้ายสัญญาธรรมจรรย์ และอีกพวกหนึ่งใช้กำลังเข้ายึดรถ ร.ส.พ. อีกคันหนึ่ง ขณะที่บริเวณสี่แยกเอส.เอ.บี กลุ่มผู้ก่อเหตุประมาณ 30 คนแสดงตนเป็นพลเมืองดี ทำหน้าที่จราจรแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่วนบริเวณร้านขายปืนที่หลังวังบูรพา มีผู้ก่อเหตุกลุ่มใหญ่พยายามเข้าปล้นร้านปืน ทว่าถูกทางร้าน

ขายปิ่นยิงสวนออกมาจนผู้ก่อเหตุแตกกระจายไป ด้านเจ้าหน้าที่ได้เคลื่อนกำลังออกเคลียร์พื้นที่บริเวณถนนเจริญกรุง, เลี้ยวป่า, เขาวราช, ถนนหลวง และวงเวียน 22 กรกฎาคม

ราว 21.30 น. มีรายงานว่าผู้ก่อเหตุเป็นวัยรุ่นประมาณ 10 คน เข้าไปที่ปั๊มน้ำมันเชลล์ตรงข้ามสถานีดับเพลิงสวนมะลิ ชูบังคับเอาน้ำมันเบนซินใส่ถังออกไปจากปั้ม นอกจากนี้ยังมีรายงานว่า ผู้ก่อเหตุยึดรถประจำทางอีก 3 คัน โดยขับรถ 2 คันมุ่งตรงไปยังสน.พลับพลาไชย และขับอีกคันหนึ่งไปขวางถนนเอาไว้และจุดไฟเผา ตำรวจเข้าเคลียร์พื้นที่ด้วยการยิงปืนชู่ตลอดเวลา ผู้ก่อเหตุกระจายหลบหนีเข้าตรอก และได้โยนระเบิดขวดออกมา

ซากรถเมล์ที่ถูกเผา ประชาธิปไตย, 6 กรกฎาคม 2517

ราว 23.30 น. มีรายงานข่าวว่าผู้ก่อเหตุจำนวนหนึ่ง ได้ยึดรถประจำทางสีขาว่าที่ตรงบริเวณเชิงสะพานพุทธฝั่งพระนคร ใกล้เคียงเวลา 24.00 น. มีรายงานข่าวจากกองอำนวยการรักษาความสงบว่าได้ตัดสินใจที่จะส่งทหารส่วนหนึ่งเข้าไปปฏิบัติการแทนตำรวจทั้งในและนอกเครื่องแบบในเขตท้องที่ของสน.พลับพลาไชย ขณะเดียวกันมีรายงานว่ากลางดึกของคืนวันที่ 4 กรกฎาคม มีวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งข้ามฝั่งไปที่วังเวียนใหญ่ฝั่งธนบุรี ยึดรถเมล์ไว้ 4 คัน แล้วพยายามชักจูงให้ประชาชนเข้าร่วมโดยอ้างว่าทางด้านพลับพลาไชยมีประชาชนถูกฆ่าหลายศพ

วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2517

ราว 00.20 ของวันที่ 5 กรกฎาคม รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์จะประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในเขตกรุงเทพมหานคร หลังรัฐบาลออกแถลงการณ์ ขบวนการทหารได้เคลื่อนกำลังรถสายพานลำเลียง รถจี๊ป และรถถังออกจากที่ตั้งมุ่งหน้าไปยังจุดสำคัญต่างๆทั่วกรุงเทพฯ อาทิ พระบรมมหาราชวัง ป้อมน้ำมันสามทหาร โรงไฟฟ้า พระที่นั่งอนันต์ หั่วลำโพง ในส่วนบริเวณสน.พลับพลาไชย เขาวราช สวนมะลิ ถนนเจริญกรุง วงเวียน 22 กรกฎาคม โรงพยาบาลกลาง และพื้นที่ต่างๆบริเวณเกิดเหตุมีกำลังทหารและตำรวจเข้าประจำจุด มีการใช้กำลังตำรวจตระเวนชายแดนหน่วยหนึ่งจำนวน 30 คน ร่วมสมทบ หลังจากนั้นรัฐบาลก็ทยอยออกแถลงการณ์อีกหลายฉบับ กระทั่ง 02.00 น. รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ประกาศภาวะฉุกเฉินในกรุงเทพฯ โดยประกาศให้มีผลตั้งแต่วันที่ 4 กรกฎาคม

ตำรวจตระเวนชายแดน เตรียมพร้อมรับเหตุการณ์ *ประชาธิปไตย*, 5 กรกฎาคม 2517.

ราว 01.00 น.เศษ มีรายงานข่าวว่า ผู้ก่อเหตุจำนวน 5 คน ได้ขโมยรถตู้ของสภากาชาดไทย ไปทำการปล้นปั้มน้ำมันจุฬาลงกรณ์ 7 ตำรวจจับตัวได้ทั้ง 5 คน นอกจากนี้ยังมีข่าวอีกรายต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา ราว 1.30 น.รายงานข่าวระบุว่าผู้ก่อเหตุจำนวน 50 คน ได้ยึดรถเมล์ขาวไปที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์แล้วเข้าไปข้างในเพื่อทำการยึดรถพยาบาลและชิงตัวผู้บาดเจ็บ จึงเกิดการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รักษาการณ์อยู่ ผู้ก่อเหตุถูกจับได้ 44 คน การต่อสู้ขยายไปหน้าบริเวณโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ผู้ก่อเหตุมีรถจักรยานยนต์และรถยนต์ที่ยึดได้เป็นพาหนะทำลายตู้ยามและป้อมไฟตลอดถนนพระราม 4 ทางด้านถนนเจริญกรุงใกล้สามแยกหมอมี เวลา 02.00 น.มีผู้ก่อเหตุแบกศพไปตามถนนแล้วร้องตะโกนบอกว่าเจ้าหน้าที่ยิงประชาชนตาย

ด้านหัวลำโพงราว 02.00 น.เศษกลุ่มผู้ก่อเหตุวัยรุ่นราว 100 คนซึ่งเดินออกมาทางวงเวียน 22 กรกฎาคมจะมาสมทบกับพวกซึ่งยึดรถบรรทุกจอร์จไว 2 คันที่มุมถนนมหาพุดธาราม ขณะเมื่อเดินทางถึงสะพานเจริญสวัสดิ์ หัวลำโพงได้เกิดการปะทะกับทหารและตำรวจอย่างรุนแรงมีผู้ถูกยิงเสียชีวิตและบาดเจ็บหลายคน ก่อนฟ้าสางการก่อเหตุตามบริเวณต่างๆ ก็ลดน้อยลงจนกระทั่งสลายไป

เช้าวันที่ 5 กรกฎาคม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เปิดการจราจรถนนพลับพลายไชย และถนนเจริญกรุงช่วงตัดผ่านถนนพลับพลายไชย ในเวลานั้นบริเวณโดยรอบสน.พลับพลายไชยเต็มไปด้วยซากปรักหักพัง เพราะสัญญาณไฟจราจร ป้ายจราจรต่างๆ แม้กระทั่งป้ายบอกชื่อถนน รั้วเหล็กกั้นถนน กับถังขยะของเทศบาลล้วนถูกทำลาย

ถังขยะ และป้ายจราจร ถูกทำลายเคลื่อนถนน *ประชาธิปไตย*, 6 กรกฎาคม 2517.

ก่อนเที่ยงของวันที่ 5 มีวัยรุ่นชาวจีนประมาณ 20 คนจับกลุ่มชุมนุมกันหน้าบริเวณโรงพยาบาลกวงตงสัวพุดจาซิกชวไน้ประชาชนที่ผ่านไปมาเข้ามาร่วมชุมนุม จนกระทั่งเจ้าหน้าที่ส่งกำลังไปวัยรุ่นจึงสลายตัว

ตั้งแต่วันที่ 4 ถึงเช้ามีวันที่ 5 มีรายงานผู้เสียชีวิตเพิ่มอีก 18 ราย บาดเจ็บเพิ่ม 53 ราย เมื่อรวมกับยอดตัวเลขเมื่อคืนวันที่ 3 ต่อมาวันที่ 4 จะมียอดรวมผู้เสียชีวิต 26 ราย บาดเจ็บ 79 ราย ที่โรงพยาบาลกลางเสียชีวิต 1 รายคือนายสมชายไม่ทราบนามสกุล บาดเจ็บ 12 รายคือ นายพิชัย พิมพ์กุล นายดำรงศักดิ์ ให้สกุลสุข นายสุนทร หมวดศิริชัย นายบั๊กตั้ง แซ่ตั้ง นายอึ้งคอง แซ่อึ้ง นายสมพงษ์ ป้อมหลักทอง พลตำรวจพิทักษ์ เหมฆมาน นายประยุทธ์ วงษ์วิไล นายบุญธรรม แก้วปัญญา นายประยูร สะแกกลาง นายสมบุญ แซ่เล่า และนายจง แซ่ลือ ที่โรงพยาบาลวชิระมีผู้เสียชีวิต 1 รายไม่ทราบชื่อ บาดเจ็บ 7 รายคือ ด.ช.เสกสรรค์ สัตยญาจิต นายเชิยะกวาง แซ่หลาย จ.ส.ต.ชาญชัย วรรณบุญ นายสุขุม จิรเมธาพร นายอ้อ แซ่เต้ นายสมบัติ แซ่เตียว และนายเง็กคอง แซ่หลาย ที่โรงพยาบาลตำรวจไม่ได้รับผู้บาดเจ็บไว้รักษาแต่รับศพคนตายไว้ 6 ราย คือ นายอุสมาน อำนวยหาญ นายประเสริฐ นายสุภาพ และนายวิรัตน์ ไม่ทราบนามสกุลทั้งสามราย และอีก 2 รายไม่ทราบทั้งชื่อและนามสกุล ที่โรงพยาบาลจุฬามีผู้เสียชีวิต 10 ราย ทราบชื่อเพียง 2 รายคือ นายศิริศักดิ์ บุญมา กับนายเกษมฮั่ว แซ่เอี้ยว มีผู้บาดเจ็บ 34 ราย คือนาย ก้องเกียรติ แซ่ตั้ง นายสมศักดิ์ เฝ้าจินดา ด.ช.พรชัย แซ่อึ้ง นายไช้ยดี แซ่ตั้ง นายถักกณัฏ์ ศักดิ์ศรี สุวรรณ นายชั่งเตียง แซ่พัว นามนัส แซ่ลี นายพรชัย แซ่ตั้ง นายบุญชู ชมประวิทย์ นางอุดม พูลวิเชียร นายสมพร เหมะสุวิชะ นายเล็ก สุขแคน นายคำริ จัดตาชีวา นายวัลลภ เอมแสง นายอู่ แซ่ตั้ง นายบุญสงวน จำปากิจ นายสำรอง เข็มมาก นายวิจิตร จิตตโชติ นายกมล บุญคง นายถ้วกิม แซ่อึ้ง นายใบ้ (ไม่ทราบชื่อ นามสกุล) นายประสิทธิ์ ประทีปทอง นายส่ง พุทธิพิมพ์ นายบั๊กซัง ปุนวรกิจ นายสรศักดิ์ วัคกรุท

นายมนัส แซ่ฉิ่น นายปรีชา ทองสุวรรณ นายอนุกุล ตีระนันท์ นายพอใจ มิแรง นายยืนยง โดสมภาค นายประกอบ โคตรโปก นายเพ็ง สุทธาวรรณ นายเที่ยง แซ่โต๊ะ และนายสมบุญรณ์ ลิทธิศิริจันทร์

นอกจากนี้ยังมีรายงานผู้ได้รับบาดเจ็บที่ไปรักษาตัวตามโรงพยาบาลในฝั่งชนบรีอีก 6 คน คือ ที่โรงพยาบาลนครหลวง 3 คน ได้แก่ นายเหมือน แซ่ตั้ง นายไกรวุฒิ แสงสงวน และ นายสุขุม จิระเมธาธรรม โรงพยาบาลพระปิ่นเกล้า 2 คนคือ นายรักไทย แซ่เฮง กับอีกคนหนึ่งไม่ทราบชื่อ และที่โรงพยาบาลศิริราช 1 คนคือนายขุข เข็มหม่อง

วันที่ 5 กรกฎาคม อธิบดีกรมตำรวจให้สัมภาษณ์ถึงการจลาจลว่าเป็นฝีมือของพวกวัยรุ่นที่เกรงกับพวกอันธพาลเป็นผู้ยกก่อเหตุ ด้านนายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีชี้แจงในตอนเย็นวันที่ 5 ถึงการจลาจลที่หน้าสถานีตำรวจพลับพลาไชย และยังระบุว่าในคืนวันที่ 5 อาจจะมี 2 แก๊งเข้าสวมรอยก่อความวุ่นวายขึ้นอีก คือแก๊งมังกร และ แก๊งอินทรี ซึ่งเป็นแก๊งมอเตอร์ไซค์ที่ยังไม่ทราบจำนวนแน่ชัด

ราว 18.00 น.มีการยิงต่อสู้ที่ถนนอิสราณภาพ หน้าสถานีตำรวจพลับพลาไชยมีผู้ถูกยิงเสียชีวิต 2 คน ชายหนึ่งหญิงหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานข้อสังเกตแก่นายกรัฐมนตรี และพลเอกกฤษณ์ สีวะราซึ่งเข้าเฝ้าถวายรายงานสถานการณ์ว่า ควรเรียกร้องให้ประชาชนร่วมมือ เพื่อให้เกิดความสงบสุขโดยไม่ต้องไปคิดว่าเป็นลูกจีน ลูกแขก หรือลูกไทยให้ถือว่าต่างเป็นคนไทยเหมือนกัน

นายกรัฐมนตรีว่าจากรายงานของเจ้าหน้าที่ปรากฏข่าวว่าอาจมีแก๊งอันธพาลแถบย่านนั้น 2 แก๊งคือ แก๊งอินทรี กับแก๊งมังกร สวมรอยเข้าก่อความวุ่นวายในคืนนี้ โดยดำเนินการขู่งให้นักเรียนนิสิตนักศึกษาไปร่วมชุมนุมที่ที่ก่อเหตุ แล้วจะมีผู้ปลอมแปลงเป็นเจ้าหน้าที่ยิงกราดไปที่นักเรียนและนักศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจผิด

ครั้น 19.15 น. ผู้ก่อการจำนวน 200-300 คนเป็นลูกจีนวัยคะนองที่เรียกกันว่า “กุมารจีน” เกือบทั้งหมดมีอาวุธปืน มีด และไม้ ยกกำลังจากบริเวณท่าหน้าราชวงศ์มั่งไปยังสถานีตำรวจ จักรวรรดิ เกิดปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สี่แยกจักรวรรดิ ปรากฏว่ามีคนตาย 5 คนบาดเจ็บจำนวนมาก

20.05 น. วัยรุ่นประมาณ 50 คนนั่งยึดยึดกันมาในรถบรรทุกขนาดกลางข้ามสะพาน พระปิ่นเกล้าจากฝั่งธนบุรีเข้ามาฝั่งพระนคร เวลา 20.22 น. มีชาวจีนทั้งวัยรุ่นและวัยฉกรรจ์ถึง กลางคนราว 300 คนจับกลุ่มบริเวณวงเวียน 22 กรกฎาคม มีการปะทะกันเล็กน้อยที่จุดนี้ ด้าน สามแยกหม่อมมีบริเวณหน้าธนาคารเอเชีย กลุ่มผู้ก่อเหตุได้ใช้ระเบิดขวดโยนเข้าไปเผาทรัพย์สิน ตามสถานที่ต่างๆ ตำรวจได้ยิงสกัดเอาไว้ ผู้ก่อเหตุวัยรุ่นคนหนึ่งถูกยิงตาย

เจ้าหน้าที่มูลนิธิร่วมกตัญญูเก็บศพผู้เสียชีวิต *ประชาธิปไตย*, 6 กรกฎาคม 2517.

20.15 น. รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งด่วนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดควบคุม และระมัดระวังสถานการณ์ในจังหวัด และให้รายงานด่วนถึงกระทรวงมหาดไทยเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น

20.40 น. ตำรวจเคลื่อนย้ายเข้าไปในบริเวณย่านการค้าเจริญกรุงและเขาวราช และเข้าควบคุมตรอกซอยไว้ทั้งหมด ผู้ก่อความไม่สงบต่อสู้เจ้าหน้าที่อย่างประปราย โดยการช่มยิงและใช้ระเบิดขวด และใช้วิธีการขี้อักรยานยนต์และรถยนต์ก่อวินาศกรรมในที่ต่างๆ ทั้งทั้งพระนครและธนบุรี

เวลา 22.30 น. วิทยุกลุ่มหนึ่งใช้รถจักรยานยนต์ขับวนเวียนอยู่ในบริเวณหลังร้านปิ่น ย่านวังบูรพา เกิดปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและถูกจับได้

วันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2517

1.10 น. รัฐบาลออกแถลงการณ์ว่าผู้ก่อความไม่สงบพยายามที่จะปล้นร้านปิ่น เพื่อนำปิ่นและกระสุนปืนมาใช้ และขยายความวุ่นวายออกไปเพื่อให้ประชาชนตื่นตระหนก ทางรัฐบาลจึงต้องแถลงว่าเจ้าหน้าที่ยังสามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ขอให้ประชาชนอย่าได้ตกใจ และให้ปฏิบัติตามแถลงการณ์ของรัฐบาล

เวลา 8.00 น. ตำรวจนำกำลังเข้ากวาดล้างและตรวจค้นตามแหล่งต่างๆ ที่สืบทราบมาว่าเป็นแหล่งที่ผู้ก่อความไม่สงบชอบไปมั่วสุมและหลบซ่อนอยู่ แต่ไม่พบผู้ก่อความไม่สงบอาวุธหรือหลักฐานใดๆ เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่งให้ความเห็นกับผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์สยามรัฐว่า ผู้ก่อความไม่สงบเป็นผู้อยู่อาศัยหรือเข้ามาอาศัยในครอบครัวบ้านเรือนราษฎรแถบย่านนั้นเอง พวกนี้อยู่กระจัดกระจายกัน เฉพาะในเวลากลางวันพวกนี้อาจจะอยู่กันอย่างปกติ แต่ในเวลากลางคืนจะแอบเข้ามายิงเจ้าหน้าที่หรือรบกวนก่อเหตุร้ายอื่นๆ

ด้านอริบตีกรมตำรวจแถลงว่าฝ่ายก่อการร้ายไม่มีอาวุธร้ายแรงเช่นปืนเอ็ม 16 ใ้ตามที่ลือกัน พร้อมกับเปิดเผยจำนวนคนบาดเจ็บและเสียชีวิตว่ามีผู้เสียชีวิตรวม 27 คน บาดเจ็บ 120 คน นอกจากนี้ยังให้นายกสมาคมแต่จีวออกประกาศเตือนวัยรุ่นลูกครึ่งอย่าทำตนเป็นปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่และอย่าออกจากบ้านในเวลากลางคืน

ประมวลภาพข่าวการจับกุมวัยรุ่นลูกจีน **สยามรัฐ**, 6 กรกฎาคม 2517.

ช่วงบ่ายวันที่ 6 กรกฎาคม ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ สหพันธ์นักศึกษาเสรี และขบวนการประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (ปช.ปช.) ได้ออกประกาศจัดตั้งหน่วยงานรับข้อเท็จจริงจากประชาชนเกี่ยวกับเหตุการณ์จลาจลปล้นปลิวฯ พร้อมออกแถลงการณ์ร่วม

คัดค้านการปราบปรามอันรุนแรงของรัฐบาลและเร่งให้มีการสอบสวนอย่างรีบด่วน โดยมีกรตั้งข้อสังเกตต่อเหตุการณ์ 5 ข้อดังนี้

1. ระบบตำรวจที่ผ่านมาเป็นระบบที่ทุจริต ช่มเหง รังแกประชาชนอยู่ตลอด ดังนั้นประชาชนจึงปักใจเชื่อทันที เมื่อมีผู้ตะโกนว่า ตำรวจซ้อมประชาชน จึงแสดงให้เห็นว่ามูลฐานของปัญหาที่เกิดขึ้นครั้งนี้ เกิดจากระบบเดิมของตำรวจเป็นสำคัญ

2. ในตอนต้นก่อนจะเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นนั้น ตัวแทนนักศึกษาจากศูนย์กลางนิสิต นักศึกษากลุ่มปช.ปช. ได้พูดคุยกับประชาชน จนส่วนใหญ่อยู่ในความสงบแล้ว ขณะที่ตัวแทนนักศึกษาได้นำรถดับเพลิงเข้าไป ตำรวจกลับกรูออกมาจากโรงพัก ยิงปืนสนั่นหวั่นไหวขึ้นจนทำให้ประชาชนเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก นี่คือนิสัยที่แท้จริง ซึ่งนำมาสู่เหตุการณ์อันสะเทือนใจในครั้งนี้

3. ในช่วงนี้ รัฐบาลจะสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ หากจะทำได้ให้คำมั่นอย่างจริงจังกับประชาชนว่าจะจัดการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างยุติธรรม แต่รัฐบาลกลับใช้วิธีการปราบปรามรุนแรง ทั้งๆที่เลขาธิการศูนย์และตัวแทน ปช.ปช. ที่อยู่ในเหตุการณ์ ได้เข้าไปชี้แจงข้อเท็จจริงยิ่งกว่านั้น กรมตำรวจยังออกแถลงการณ์ออกมาในลักษณะที่ยั่วความโกรธแค้น ให้แก่ญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิต จึงทำให้การต่อสู้ขยายตัวกว้างขวางออกไป

4. การที่รัฐบาลตัดสินใจใช้กำลังทหารตำรวจเข้าปราบปรามประชาชนด้วยอาวุธรุนแรง เป็นความผิดพลาดที่สำคัญยิ่ง ทำให้มีผู้บาดเจ็บล้มตายเพิ่มมากขึ้น และการต่อสู้ก็ขยายตัวมากขึ้นจนไม่มีทีท่าว่าจะสงบลงได้

5. รัฐบาลไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะหยิบยกประเด็นเรื่องเชื้อชาติมาเน้นให้เป็นปัญหา เพราะเท่ากับรัฐบาลได้สร้างความแตกแยกในหมู่ประชาชน

เวลา 16.00 น. มีผู้ก่อความไม่สงบจี้มอเตอร์ไซค์มีคนซ้อนท้ายถึงขยะที่ตั้งไว้ตลอดแนวถนนบ้านหม้อ จนถึงขยะเคลื่อนถนน

เวลา 20.30 น. ที่บริเวณหน้าร้านขายทองตั้งโตะกั้งเขาวราช ได้มีคนจีนคนหนึ่งพูดไทยไม่ได้ รูปร่างใหญ่ร่วมกับพรรคพวกจำนวนหนึ่ง เจ้นถึงขยะแล้วนำขยะมาตั้งกลางถนนไม่ให้รถผ่าน ในจำนวนคนเหล่านั้นมีคนขับแท็กซี่และสามล้อเครื่องรวมอยู่ด้วย

คืนวันที่ 6 นายวิรัตน์ ศักดิ์จิรภาพงษ์ รักษาการเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย นายธีรยุทธ บุญมี ผู้ประสานงาน ปช.ปช. และตัวแทนสหพันธ์นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทยอีกหลายคนร่วมแถลงข่าวที่ตึก อมธ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยกล่าวว่าได้เฝ้าดูเหตุการณ์อย่างใกล้ชิดมาหลายวัน และพวกเราจำนวน 18 คนอยู่ในเหตุการณ์ตั้งแต่แรก โดยเล่ารายละเอียดที่แตกต่างออกไปจากแถลงการณ์ของตำรวจ พร้อมแสดงความเห็นว่า เหตุการณ์เกิดจาก ระบบตำรวจที่ผ่านมาได้กดขี่ขูดรีดประชาชนตลอดเวลา ตำรวจเป็นผู้เริ่มยิงใส่ประชาชนก่อน รัฐบาลใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา และไม่ควรถือเรื่องเชื้อชาติมาเน้นให้เกิดปัญหา

ช่วงเวลาที่ใกล้กันก็มีการแถลงข่าวที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยเลขาธิการ นน.ปช. โดยระบุว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นเพราะมีมือที่สามและมีการอ้างตัวเป็นนิสิตนักศึกษาเข้าก่อการจลาจล

เวลา 20.00 น. ได้มีแถลงการณ์ของสมาพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งชาติ ออกประกาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยสนับสนุนการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทว่าไม่มีใครทราบว่สมาพันธ์ดังกล่าวเป็นใครมาจากไหน

21.40 น. เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานอยู่แถบสถานีรถไฟหัวลำโพงถูกลอบยิง

รายชื่อผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุการณ์ช่วงเย็นวันที่ 5 จนถึงรุ่งเช้าวันที่ 6 กรกฎาคม ที่โรงพยาบาลวชิระ สามเสน มีผู้บาดเจ็บถูกยิง 2 รายเข้ารับการรักษาคือ นายวิโรจน์ แสงพรหมอินทร์ อายุ 22 ปี กับ ส.ต.ท. บำรุงฤทธิ์ มหารักษ์ะ ที่โรงพยาบาลจุฬามีผู้บาดเจ็บถูกยิง 4 รายคือ นายชาญชัย แซ่ตั้ง นายเท่งป้อ แซ่ลี นายศิริพงษ์ แซ่ลิ้ม และนายไพฑูรย์ พูนกำเนิด ที่โรงพยาบาลกลางมีผู้บาดเจ็บถูกยิงทั้งหมด 13 รายคือ นายสุภาพ ชานเสน นายวรรัช พันแสงทิพย์ อายุ 38 ปี นายไกรเวทย์ เลิศบุญญพันธ์ อายุ 17 ปี นายวิวัฒน์ ระวิชุดิวรรณ อายุ 19 ปี นายสุเมธี กนกรัตนบุญกุล อายุ 30 ปี นายสมัย ดวนะ อายุ 15 ปี นายบุญส่ง สถาปิตานนท์ นายอุดมทองประสิทธิ์ อายุ 16 ปี น.ส.ศิริพร แซ่ตั้ง อายุ 22 ปี จ.ส.ต.รณชัย พันธุ์ลำภักดิ์ อายุ 53 ปี น.ส.สุนันท์ จารุตั้งตรง อายุ 15 ปี นายสิทธิชัย พันธุ์สิทธิเดช อายุ 23 ปี และนายสันติ วราศิริอายุ 23 ปี ส่วนที่โรงพยาบาลตำรวจเจ้าหน้าที่รวบรวมรายชื่อไม่ยอมเปิดเผยรายชื่อ โดยอ้างว่าเป็นคำสั่งของผู้ใหญ่ในโรงพยาบาล แต่เมื่อสอบถามที่ห้องเก็บศพพบศพถูกยิง 2 ศพคือ น.ส.ลิ้ม แซ่เอ็ง กับชายไม่ทราบชื่ออีก 1 ราย ที่โรงพยาบาลศิริราช มีผู้บาดเจ็บเข้ารับการรักษาคือ นายกฤษวง แซ่ลิ้ม นายสมชาย แซ่หู่ นายพิชัย วิจิตรเสื่อทอง และนายสมบัติ เจริญศิริ ที่โรงพยาบาลนครหลวงมีผู้บาดเจ็บจากการถูกกระสุนปืนไปทำการรักษาคือ นายวันชัย วัลตะติสัมปทา อายุ 17 ปี นายสมัย พิงมออายุ 18 ปี และคนจับแท็กชื่ออีกคนหนึ่งซึ่งไม่ทราบชื่อ

เหตุการณ์กลับสู่สภาวะปกติในวันที่ 7 กรกฎาคมหลังมีการก่อเหตุเล็กน้อยในคืนวันที่ 6 กรกฎาคม

วินิจฉัยจลาจลปล้นปลาไชย

หากพิจารณาเหตุการณ์ข้างต้นอย่างละเอียดจะพบว่า มีข้อเท็จจริงที่สามารถค้นพบได้จากการอ่านระหว่างบรรทัดที่สำคัญหลายประการดังนี้ ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนซึ่งมีอายุตั้งแต่ผู้ที่ยังใช้คำนำหน้านามว่า ค.ช. จนถึงวัย 51 ปี ขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐมีตัวเลขวาดเจ็บน้อยมาก และไม่มีเจ้าหน้าที่รัฐเสียชีวิต อาวุธที่ผู้ก่อการใช้ไม่มีอาวุธหนัก การเคลื่อนไหวเป็นไปอย่างสะเปะสะปะ และถูกปราบปรามได้ง่าย หลายครั้งการเข้าโจมตีเป้าหมายประสบกับความล้มเหลว ผู้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวไม่จำกัดเฉพาะผู้ที่อยู่อาศัยในย่านเขาวราชและปล้นปลาไชย แต่มาจากหลายพื้นที่ ข้อเท็จจริงเหล่านี้เมื่อถูกแยกให้ลอยอยู่อย่างโดดๆอาจไม่มีพลังอะไรมากนัก นอกจากสร้างความตื่นตาตื่นใจเพียงชั่วขณะ ทว่าเมื่อนำข้อเท็จจริงเหล่านี้มาเชื่อมต่อกันอย่างเป็นระบบจะสามารถนำมาสู่การสร้างคำอธิบายจลาจลปล้นปลาไชยในอีกแบบหนึ่งที่แตกต่างและขัดแย้งจากคำอธิบายเรื่องการถูกจัดตั้งจากซีไอเอ และนำไปสู่ความเข้าใจแรงผลักและรายละเอียดของการเคลื่อนไหวที่ลึกซึ้งกว่าการอธิบายเพียงว่าเป็นเรื่องของโครงสร้าง

ก้าวให้พ้นซีไอเอ

การเคลื่อนไหวอย่างสะเปะสะปะไร้ทิศทางของผู้ก่อการ การใช้อาวุธที่ปราศจากความซับซ้อนและสามารถหาได้ง่ายจากรอบตัว อาทิ มีด, หลาว, ไม้, ระเบิดขวด, และปืนประสิทธิภาพต่ำ ซึ่งยิ่งได้เพียงทีละนัด รวมทั้งยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวซึ่งขาดประสิทธิภาพ ไม่ประสานสอดคล้องกันทำให้ประสบความล้มเหลวและมีอัตราการสูญเสียสูง จากการเคลื่อนไหววันแรกในช่วงคืนวันที่ 3 ถึงเช้าวันที่ 4 กรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ทางเจ้าหน้าที่รัฐยังไม่ทันตั้งตัว ทางฝ่ายผู้ก่อการกลับมีตัวเลขการ

สูญเสียมากกว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐเกือบ 5 เท่า กล่าวคือฝ่ายผู้ก่อการตาย 8 คน บาดเจ็บ 21 คน ถูกจับ 17 คน ขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจบาดเจ็บเพียง 5 นาย ข้อเท็จจริงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การเคลื่อนไหวในเหตุการณ์จลาจลพลับพลายไชยปราศจากการจัดตั้งอย่างเป็นระบบ

ส่วนการที่เหตุการณ์ครั้งนี้ปะทุขึ้น ในช่วงที่ขบวนการนักศึกษาเริ่มรณรงค์ชุมนุมเคลื่อนไหวต่อต้านฐานทัพอเมริกันอย่างเข้มข้น โดยกำหนดชุมนุมในวันที่ 4 กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันชาติสหรัฐอเมริกา ทว่าเหตุการณ์จลาจลพลับพลายไชยทำให้นักศึกษาต้องยกเลิกการชุมนุม กระทั่งภายหลังมีผู้พยายามเชื่อมโยงเหตุการณ์ทั้งสองเข้าด้วยกันและอธิบายว่า เหตุการณ์จลาจลพลับพลายไชยมีซีไอเอเป็นผู้จัดตั้งเพื่อที่จะทำให้นักศึกษายกเลิกการชุมนุม หากพิจารณาจากบริบทข้อเท็จจริงที่ในปีพ.ศ.2512 ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสันประกาศลัทธิกัสนดลคบทบาททางทหารของสหรัฐอเมริกาในอินโดจีนรวมทั้งทยอยถอนทหารออกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสหรัฐอเมริกาก็เริ่มทยอยถอนกำลังทหารออกจากไทย การถอนกำลังทหารชุดแรกเริ่มในเดือนสิงหาคม-ธันวาคมพ.ศ.2516 โดยการถอนทหารชุดแรกนี้ได้ถอนเครื่องบินชนิดต่างๆ 157 ลำและกำลังทหารอีก 7,360 นาย¹³ เมื่อมองจากมุมนี้สหรัฐอเมริกาจึงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องแทรกแซงการชุมนุมประท้วงของนักศึกษา เพราะถึงนักศึกษาจะประท้วงหรือไม่

¹³ “การถอนทหารสหรัฐออกจากฐานทัพในประเทศไทย,” *สยามจดหมายเหตุ* 1 (19-25 มีนาคม 2519): 278. นอกจากนี้ งานของพงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภัวกรพันธุ์ ยังชี้ให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกามีท่าทีถอนทหารออกจากไทยอย่างชัดเจน ทว่าฝ่ายที่พยายามขอให้สหรัฐอเมริกาคงฐานทัพในไทยคือชนชั้นนำไทยต่างหาก ดู พงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภัวกรพันธุ์, “เมื่อศักรกลาเป็นมิตร,” ใน *สงครามเวียดนาม: สงครามกับความจริงของ ‘รัฐไทย’* (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2549), 109-127.

สหรัฐอเมริกาที่มีแผนการที่จะถอนกำลังทหารออกไปอยู่แล้ว คำอธิบายเรื่องซีไอเอเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการจลาจล พลับพลาไชยจึงไม่มีเหตุผลเพียงพอ¹⁴

หากมีหลักฐานที่ชี้ชัดว่าซีไอเอเป็นผู้บงการให้เกิดเหตุการณ์จลาจลพลับพลาไชยจริง คำอธิบายเรื่องซีไอเอก็เป็นแค่ความจริงบางส่วนของเหตุการณ์จลาจลพลับพลาไชยเท่านั้น เพราะโดยธรรมชาติไม่มีใครสามารถบงการให้คนสติดีที่มีได้ความขัดแย้งกับใครออกมาเคลื่อนไหวเอาชีวิตเป็นเดิมพันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่คนเรือนพันพร้อมใจออกมาเสี่ยงชีวิตเคลื่อนไหวอย่างสะเปะสะปะไร้ทิศทางแล้วยิ่งเป็นไปไม่ได้ที่จะถูกบงการ การทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวดังกล่าวจำเป็นต้องถูกวินิจฉัยด้วยการมองลึกลงไปถึงปมเงื่อนของสาเหตุที่ผลักดันให้พวกเขาออกมาเคลื่อนไหว อะไรทำให้คนจำนวนหนึ่งออกมาเคลื่อนไหว ขณะที่อีกจำนวนหนึ่งเลือกที่จะไม่เคลื่อนไหว เหตุใดคนกลุ่มหนึ่งจึงเลือกที่จะเคลื่อนไหว แต่คนอีกกลุ่มหนึ่งกลับเลือกที่จะอยู่เฉยๆ คำอธิบายเรื่องพวกเขาเป็นกลุ่มคนที่ถูกซีไอเอบงการไม่สามารถตอบปัญหาเหล่านี้ได้

¹⁴ มีความพยายามที่จะเชื่อมโยงนายพูนเข้ากับซีไอเอ โดยให้เหตุผลต่างนานา แต่คลกร้ายที่นายพูนกลับคิดต่อเข้ามา มอบตัวกับตำรวจด้วยความหวาดกลัว ทำให้ชวนสงสัยไม่น้อยว่าหากนายพูนมีความเชื่อมโยงกับซีไอเอจริง เหตุใดจึงจำต้องหลบซ่อนและท้ายที่สุดตัดสินใจเข้ามามอบตัวด้วยความหวาดกลัว ดูองค์การนักศึกษา 19 สถาบัน, *รำลึกวีรชนเดือนตุลา สืบทอดเจตนาประชาธิปไตย*, 40. เปรียบเทียบกับ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ. 2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่พลับพลาไชย ปีที่ 2 ในจำนวน 3 ปี (ไทยรัฐ 9 กรกฎาคม 2517).

ถ้าเช่นนั้นพวกเขาเป็นใคร?

การทำความเข้าใจเหตุการณ์ “จลาจลพลับพลาไชย” จึงจำเป็นต้องมองจากมุมอื่นที่มีใช้ เรื่องของการจัดตั้ง ด้วยการหันย้อนมาพิจารณาตัวเอกในเหตุการณ์คือผู้ที่เคลื่อนไหว โดยจำเป็นต้องทำความเข้าใจว่าพวกเขาเหล่านั้นเป็นใคร และปัจจัยเงื่อนไขแวดล้อมชีวิตของคนเหล่านี้ที่ผลักดันให้พวกเขาออกมาเคลื่อนไหวเป็นอย่างไร

ต่อคำถามที่ว่าผู้เคลื่อนไหวเป็นใคร รายชื่อผู้ถูกจับกุม บาดเจ็บ และเสียชีวิตจากข่าวก็บ่งชี้อย่างแน่ชัดว่าผู้เคลื่อนไหวเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีน อย่างไรก็ตามการระบุเพียงว่าพวกเขาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนก็ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากในการเคลื่อนไหวดังกล่าวเชื่อว่ากลุ่มชาติพันธุ์จีนทุกคนจะร่วมเคลื่อนไหว แต่การเคลื่อนไหวเกิดจากกลุ่มชาติพันธุ์จีนบางส่วนเท่านั้น

หากพิจารณาข้อมูลจากรายงานข่าวพอที่จะทำให้ทราบได้ว่า ผู้ร่วมเคลื่อนไหวส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างซึ่งก็คือ ชนชั้นกลางระดับล่างและชนชั้นล่าง นายพูน ล้าถือประเสริฐ หรือ ผู้แซ่หลู่ ซึ่งต่อต้านการจับกุมของตำรวจจนเป็นเหตุให้เกิดการประท้วงก็เป็นเพียงคนขับแท็กซี่หาเช้ากินค่ำเท่านั้น นายจิ่งปม แซ่อ้วง หนึ่งในผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมก็มีอาชีพเป็นเพียงลูกจ้างร้านขายแก๊ส¹⁵ รายงานข่าวยังระบุว่าผู้ที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวจำนวนหนึ่งมีอาชีพเป็นคนขับแท็กซี่และสามล้อเครื่อง รวมทั้งส่วนหนึ่งก็ถูกเรียกว่าเป็นอันธพาลวัยรุ่นจีน หรือ “กุมารจีน” นอกจากนี้อายุของผู้ที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวส่วนมากมักอยู่ในวัยรุ่น

¹⁵ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่พลับพลาไชย ปีที่ 3 ในจำนวน 3 ปี (เดลินิวส์ 11 กรกฎาคม 2517).

ระหว่าง 15-30 ปี หรือกล่าวได้ว่าคือคนที่เกิดและเติบโตขึ้นในปลายสมัยจอมพลป. ช่วงปลายทศวรรษ 2490 จนถึงสมัยจอมพลถนอมในกลางทศวรรษ 2510

แรงผลักดันจากเงื่อนไขของชีวิตประจำวัน

เงื่อนไขแวดล้อมชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างนั้นแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์จีนชั้นกลางและชนชั้นสูง ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและรุนแรง นับแต่พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จีนอย่างไพศาล การเมืองยุคเผด็จการทหารระหว่างพ.ศ.2500-2517 นั้นอยู่ภายใต้บริบทสงครามเย็นที่จีนแผ่นดินใหญ่หรือจีนคอมมิวนิสต์ดูกว่าภาพให้เป็นปีศาจ “จีนแดง” อันเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติไทย ขณะที่ความเป็นไทยอันมีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นแกนกลางถูกขบเน้นอย่างรุนแรง ทำให้ความเป็นจีนเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ และเป็นศัตรูต่อความเป็นไทย แม้กระทั่งในระดับชนชั้นนำไทยอาทิ ส.ส. การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์จีนก็สามารถทำให้ถูกโจมตีจากฝ่ายตรงข้ามว่าเป็นการ “ประพฤติชั่ว” ได้¹⁶ นอกจากนี้การใช้ชื่อนามสกุลแบบจีนยังถูกดูหมิ่นและเป็นสิ่งที่ละเมิดความเป็นไทย ดังจดหมายจากสำนักบริหารของนายกรัฐมนตรีถึงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ชี้แจงเรื่องให้บัณฑิตนักศึกษาที่จะเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร

¹⁶ ดู หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/1/2512/12* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2512 เรื่องการประชุมสหภาพรัฐสภาแห่งเอเชียที่สาธารณรัฐจีนและกรณีส.ส.ไทยเข้าพบประธานาธิบดีเจียงไคเช็คโดยอ้างตนเป็นชาวจีนโพ้นทะเล.

เปลี่ยนชื่อนามสกุลเป็นไทย เนื่องจากชื่อนามสกุลแบบเดิมอาจทำให้ไม่สบพระราชอัธยาศัย¹⁷ ภายใต้อำนาจบังคับกล่าวอัตลักษณ์จีนจึงไม่ใช่สิ่งที่น่าภาคภูมิใจ ในทางตรงข้ามกลับกลายเป็นปมด้อย กระทั่งการถูกเรียกชื่อนามสกุลที่เป็นจีนอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะกลายเป็นเรื่องที่น่าอับอายสำหรับผู้ที่ถูกเรียก¹⁸ ดังนั้นอะไรก็ตามที่แสดงออกซึ่งความเป็นจีนจึงต้องถูกควบคุม จัดการ หรือกลืนกลายเป็นไทย

โรงเรียนจีนในไทยซึ่งเป็นแหล่งหล่อหลอมความเป็นจีนถูกมองว่าเป็นแหล่งบ่มเพาะลัทธิคอมมิวนิสต์ ที่รัฐจำเป็นต้องควบคุมด้วยการจำกัดและลดจำนวนลง โดยช่วงระหว่างพ.ศ. 2491-2509 จำนวนโรงเรียนจีนทั่วประเทศลดลงถึง 104 โรงเรียน กล่าวคือจากจำนวน 276 โรงเรียนในปีพ.ศ.2491 ลดลงเหลือเพียง 172 โรงเรียนในปี พ.ศ.2509¹⁹ การลดจำนวนโรงเรียนดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อวัยรุ่นกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่ไร้ที่เรียนเนื่องจาก โรงเรียนจีนถูกสั่งปิด ครั้นจะเข้าศึกษาในโรงเรียนไทยก็ไม่สามารถปรับตัวเข้าได้อย่างทันทีทันใด เมื่อ

¹⁷ หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์, (2) มธ.2.10/3 กล้อง 12 เรื่องนักศึกษาขอแปลงสัญชาติและเปลี่ยนชื่อ (จดหมายสำนักบริหารของนายกรัฐมนตรีเรื่องการเปลี่ยนชื่อและนามสกุลนิสิตนักศึกษาที่เป็นต่างด้าว).

¹⁸ นักศึกษาระบบธรรมศาสตร์รายหนึ่งได้เขียนจดหมายถึงอาจารย์ที่ปรึกษาขอร้องให้เรียกรหัสนักศึกษาแทนชื่อของคน เมื่ออาจารย์ต้องเรียกนักศึกษาคนดังกล่าวในชั้นเรียน เนื่องจากเขารู้สึกอับอายที่ใช้ชื่อจีนและกลัวถูกเพื่อนล้อเลียน ดู หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์, (2) มธ.2.10/3 กล้อง 12 เรื่องนักศึกษาขอแปลงสัญชาติและเปลี่ยนชื่อ (จดหมายส่วนตัวของ นายเจ็วฮิว แซ่เส้า).

¹⁹ พิชัย รัตนพล, “วิวัฒนาการการควบคุมโรงเรียนจีน” (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2512), 123.

ไว้โอกาสในการเข้าถึงการศึกษา โอกาสในการเข้าทำงานก็ลดลง สภาพบีบคั้นดังกล่าวทำให้วัยรุ่นกลุ่มชาติพันธุ์จีนเหล่านี้ไร้ทางเลือก ถูกผลักไสออกจากสังคม กระทั่งท้ายที่สุดวัยรุ่นเหล่านี้จึงรวมตัวเป็นแก๊งอันธพาลต่อต้านสังคมดังปรากฏในรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์หลักเมืองฉบับวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2510 ซึ่งอ้างรายงานจากสภาวิจัยแห่งชาติเรื่องสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดว่า

“จากการวิจัยเด็กที่ทำผิด 382 คน ปรากฏว่าเด็กเหล่านั้นทำความผิดอยู่ 4 ประเภทคือ การทำร้ายต่อชีวิตและร่างกาย ความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดที่เกี่ยวกับเพศ และความผิดต่อกฎหมายอาชญากรรม สำหรับความผิดต่อชีวิตนั้นมีผู้ถึงตาย 31 ราย ถึงบาดเจ็บสาหัส 31 ราย เท่ากัน ส่วนทำให้ทรัพย์เสียหายไม่เกินสองพันบาทนั้นมีถึง 67.80% ....จำนวนเยาวชนที่ทำผิดนั้นมีเด็กที่มีไ้เป็นนักเรียนและไม่มีงานทำอยู่ถึง 53.66% โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเด็กนักเรียนที่จบชั้นประถม 4 แล้วไม่ได้เรียนต่อ.... ลูกคนจีนกระทำความผิดเป็นจำนวนมากกว่าลูกคนไทย เพราะเด็กลูกจีนมักอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม ทำให้นิยมประพฤติตนไปตามคนชั้นต่ำ นอกจากนั้นเด็กลูกจีนก็มักถูกบิดามารดาให้ฝึกงานอาชีพตั้งแต่เล็กไม่นิยมให้ศึกษาอบรมในโรงเรียน”²⁰

²⁰ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กป/2/2510/18 บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2510 เรื่องบุคคลต่างด้าว (หลักเมือง 24 มิถุนายน 2510). คำเน้น โดยผู้เขียน โรงเรียนจีนส่วนมากมักได้รับอนุญาตให้เปิดในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นพื้นฐานเท่านั้น ดังนั้นจึงมีเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์จีนจำนวนมากที่จบแค่ประถมศึกษาปีที่ 4 ตามที่รัฐบังคับโดยเรียนในระบบโรงเรียนจีน

นอกจากการเบียดขับเพื่อผนวกรวมหรือ “แรงผลัก” จากฝั่งรัฐและสังคมไทยแล้ว บรรดาคลุ่มชาติพันธุ์จีน โดยเฉพาะวัยรุ่นยังต้องเผชิญกับ “แรงดึง” จากสังคมจีนในไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากคนรุ่นพ่อแม่ที่ยังดำรงความเป็นจีนไว้สูงและคาดหวังให้คนรุ่นลูก ดำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีนไว้เช่นเดียวกัน ดังเห็นได้จากความพยายามของคนรุ่นเก่า อาทิ นาย เต๋อไชว นายกสมาคมแต้จิ๋วในการริเริ่มจัดวงมโหรีจีนในปีพ.ศ. 2503 โดยให้เหตุผลว่า “เพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของจีน มิให้สูญหายไปในวันดินแดนโพ้นทะเล ทั้งนี้เพราะ ปรากฏว่ามีชาวจีนรุ่นหลังๆนี้หันไปนิยมดนตรีแบบตะวันตกเสียมาก หากไม่มีการส่งเสริม ดนตรีของจีนขึ้นแล้ว อนุชนรุ่นหลังอาจจะไม่รู้จักกับดนตรีของจีนเลยก็ได้”²¹

ท่ามกลางบรรยากาศที่ความเป็นจีนถูกทำให้เป็นปมด้อย ล้าหลัง เป็นข้อตรงข้ามกับ ความเป็นไทยและวัฒนธรรมตะวันตกอันเป็นตัวแทนของความทันสมัยที่หลั่งไหลเข้าสู่ สังคมไทยในช่วงทศวรรษ 2500-ทศวรรษ 2510 เกษียร เตชะพีระ และสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล เลา ถึงความขัดแย้งที่พวกเขาต้องเผชิญจากครอบครัวที่พยายามให้พวกเขาดำรงอัตลักษณ์จีนว่า

“ผมทะเลาะกับเตี้ยตัวเองอย่างหนัก เมื่อเตี้ยหรือที่ผมเรียกว่า “อาปา” พยายามบังคับ ให้ผมรักษาความเป็นจีนบางอย่างไว้ หนึ่งนั่นคือภาษาจีน ซึ่งผมปฏิเสธที่จะเรียนแม้ “อาปา” จะด่าว่าอย่างไร”²²

²¹ แสง รัตนมงคลมาศ, “การบริหารงานของสมาคมจีน: บทศึกษาเฉพาะกรณีสมาคมแต้จิ๋วแห่งประเทศไทย” (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2509), 61-62.

²² สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, “ป่วย อังภากรณ์: ปีกัด, ลูกจีน, 6 ตุลา” ใน *ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง : รวบรวมบทความเกี่ยวกับ กรณี 14 ตุลา และ 6 ตุลา* (กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2544), 216.

“พอขึ้นชั้น ป.5... เดี๋ยวก็จับผมไปสมัครเรียนหนังสือจีนตอนกลางคืน... มีทันถึงเดือน
ผมจึงเริ่มคือแบ่งประทัง...และยื่นคำขาดขอเลิกเรียนจีน... แล้วเมื่อพูดกันด้วย
น้ำเสียงดุเดือด เอ๊ะคะ โรแล้ว ผมยังไม่ฟัง เดี๋ยวก็เลยนอนผมเสียด้วยไม้ชนไก่...จนขา
เขี้ยวลายพร้อยไปหมด.. เมื่อเห็นว่าเกรงกลัวความรู้หนังสือจีนมากกว่าขาลูกชายหัวปักคน
ไปรอจริง ผมก็เลยหยวนยอมเรียน”²³

ภายใต้สภาพแวดล้อมดังกล่าวกลุ่มชาติพันธุ์จีน โดยเฉพาะวัยรุ่นจึงต้องเผชิญกับแรงกดดันอย่าง
มหาศาล อย่างไรก็ตามท่ามกลางความตึงเครียดและการถูกกดทับด้านอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์
จีนจำนวนไม่น้อยยังคงสำนึกต่อความเป็นจีนของคนอยู่ลึกๆ สำนึกดังกล่าวถูกแสดงออกมา
ผ่านการจัดและเข้าร่วมชมงานนิทรรศการเงินแดงที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงตรุษจีนปี
พ.ศ.2517 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมอย่างแน่นขนัดเป็นประวัติการณ์และส่วนมากเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีน²⁴
นอกจากนี้สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ลูกจีนที่เกิดและเติบโตในยุคสมัยดังกล่าวยังกล่าวถึงสำนึก
ความเป็นจีนที่มีอยู่ลึกๆ ผ่านการชิมชมน้ำย อังภากรณั้ว

²³ เกษียร เตชะพีระ, “มรดกเด็กที่เสียมล็ดตอนต้น” ใน *ตลอดหลายมังกร : รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นจีนในสยาม* (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2537), 21-22.

²⁴ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กปส/2517/13* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2513 เรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง
ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: นิทรรศการเงินแดงที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ชาวไทย 24 มกราคม 2517).

“ในฐานะลูกจีนที่พ่อแม่อพยพมาจาก “แผ่นดินใหญ่” ชื่อของอาจารย์ยังมีความหมายต่อผมยิ่งกว่าลายเซ็นในธนบัตร เพราะอาจารย์เป็นเหมือน “ฮีโร่” ของครอบครัว ผมยังจำได้ดีว่าเรื่องของอาจารย์เป็นตำนานสอนใจที่แม่คอยเล่าให้ฟังตอนเด็กๆ ไม่ใช่ในฐานะลูกจีนที่ “ได้ดิบได้ดี” เท่านั้น .... อาจารย์ป่วยเป็นความภูมิใจของเด็กลูกจีนอย่างเราอีกอย่างหนึ่ง เพราะอาจารย์กล้ายืนยันใช้ชื่อแบบ “เจ๊ก” ที่เคยตั้งให้ สมัยที่ผมโตขึ้นมาในยุคสฤษดิ์-ถนอม ความเป็น “ลูกเจ๊ก” เป็นปมค้อยอย่างหนึ่ง”²⁵

นอกจากปัญหาที่เกิดจากความตึงเครียดในเรื่องอัตลักษณ์แล้ว ทศวรรษ 2500–2510 ยังเป็นช่วงเวลาของความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากทุนนิยมโดยรัฐมาสู่ระบบทุนนิยมเอกชนที่เปิดฉากขึ้นพร้อมกับการหลั่งไหลของทุนตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา กระทั่งทำให้เศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวดูเหมือนจะสร้างโอกาสเปิดทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่การเลื่อนชั้นทางสังคม (Social mobility) ทว่าแท้ที่จริงก็มิได้เปิดโอกาสให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียม โอกาสเปิดทางเศรษฐกิจในยุคสมัยดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเลื่อนชั้นทางสังคมในเชิงปริมาณ (Quantitative change) มากกว่าการเลื่อนชั้นในเชิงคุณภาพ (Qualitative change) กล่าวคือเกิดการเลื่อนชั้นทางสังคมในเชิงปัจเจกจำนวนมาก แม้ว่าการเลื่อนชั้นนี้จะประกอบไปด้วยปัจเจกบุคคลจำนวนมาก กระทั่งดูเหมือนมีการกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียม ทว่าการเลื่อนชั้นดังกล่าวก็ไม่ได้สะท้อนถึงการกระจายโอกาสอย่างเท่า

²⁵ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, *ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง : รวมบทความเกี่ยวกับกรณี 14 ตุลา และ 6 ตุลา* (กรุงเทพฯ: 6 ตุลา รำลึก, 2544), 216.

เทียมอย่างแท้จริง ทั้งยังไม่นำไปสู่การจัดความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นต่างๆเสียใหม่ แต่กลับเป็นการเลื่อนชั้นทางสังคมภายในโครงสร้างสังคมและความสัมพันธ์ทางอำนาจแบบเดิม ที่มีได้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง²⁶ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ ชนชั้น และความสัมพันธ์ระหว่างคนที่ศูนย์กลางกับชายขอบเป็นต้น

ผู้ที่สามารถปรับตัวเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในยุคสมัยดังกล่าวจึงเป็นคนในกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่มีฐานทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี หากกลุ่มชาติพันธุ์จีนทุกคนไม่ กลุ่มชาติพันธุ์จีนที่มีฐานทางเศรษฐกิจดีสามารถเงินทุนทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับตัวให้เข้ากับบริบทความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัยได้ ด้วยการลงทุนขยายธุรกิจ และสามารถแสวงหาผลประโยชน์จากโอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันทุนทางเศรษฐกิจที่พวกเขาครอบครองอยู่นี้ก็สามารถแปรเปลี่ยนไปสู่การสั่งสมทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม ด้วยการซื้อบริการทางการศึกษาให้กับตนเองหรือทายาท หรือใช้ทุนทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างสถานภาพทางสังคมกระทั่งเป็นที่ยอมรับของรัฐและสังคมไทย เช่นกรณีว่า โฆษณาการบริจจาคเงินของมูลนิธิโก ชิวตึ้งให้กับสถาบันกษัตริย์ความว่า

“ประชาชนชาวจีนที่พำนักในประเทศไทย ต่างได้พึ่งพระบรมโพธิสมภารทำมาหากิน ได้ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ซึ่งประชาชนชาวจีนทั้งหลายต่างก็สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น... ในงานสโมสรสันนิบาต ซึ่งประชาชนชาวจีนร่วมกันจัด

²⁶ เกี่ยวกับประเด็นนี้ดู Boonsanong Punyodyana, “Social Mobility and Economic Development,” *Sociological Bulletin* 16 (March 1967): 1-16.

ถวายนี ผู้ที่เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทและรับประทานอาหาร จะต้องซื้อบัตรคนละ 1,000 บาท รายรับทั้งหมดไม่หักรายจ่าย และขอพระราชทานทูลเกล้าถวายโดยเสด็จพระราชกุศล”²⁷

นอกจากนี้บุคคลเหล่านี้ยังสามารถใช้ทรัพยากรที่ดินถือครองในการเข้าถึงอำนาจรัฐผ่านการแลกเปลี่ยนเชิงอุปถัมภ์ภายใต้โครงสร้างสังคมและความสัมพันธ์ทางอำนาจแบบเดิม²⁸

ทว่าสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างหรือสามัญชนจีนที่ต้องการเข้ากินค่า ขาดแคลนทั้งทุน ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั้น เมื่อต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม พวกเขาไม่มีเครื่องมือใดๆ ที่จะช่วยให้ปรับตัวเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ และต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ที่กระทบต่อชีวิตอย่างรุนแรง

แม้โอกาสเปิดทางเศรษฐกิจในยุคพัฒนาจะหมายถึงอัตราการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การขยายตัวทางเศรษฐกิจระหว่างทศวรรษ 2500-ต้นทศวรรษ 2510 นำมาสู่การเกิดธุรกิจที่

²⁷ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2507พว. 12* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2507 เรื่องชาวจีนถวายนางจิ้งกั๊กดี (ข่าวพาดหัว 22 ตุลาคม 2507).

²⁸ ดูตัวอย่างงานที่เกี่ยวกับประเด็นนี้เช่น สังคิต พิริยะรังสรรค์, *ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ.2475-2503)* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรร, ม.ป.ป.); พรรณี บัวเล็ก, *วิเคราะห์นายทุนธนาคารพาณิชย์ของไทย พ.ศ.2475-2516* (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2543) และ Akira Suehiro, “Capitalist Development in Postwar Thailand : Commercial Bankers, Industrial Elite, and Agribusiness Groups,” in *Southeast Asian Capitalists*, ed. Ruth McVey (Ithaca: Southeast Asia Program, Cornell University, 1992), 35-63. เป็นต้น

มีลักษณะทันสมัยและซับซ้อนมากขึ้น การจ้างแรงงานจึงต้องการแรงงานที่มีฝีมือ ที่มีความรู้และความชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้น การจ้างงานในหมู่ชาวจีนเดิมที่มักนิยมยึดตัวบุคคลโดยจ้างคนจีนด้วยกันจึงไม่สามารถกระทำได้อีกต่อไป กลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างซึ่งปราศจากทุนในการเข้าถึงการศึกษาจึงต้องเผชิญปัญหาเรื่องข้อจำกัดในการเลื่อนฐานะ

สถิติอาชีพผู้ปกครองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราวปีพ.ศ.2511 แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองของนักศึกษากว่า 80% เป็นเจ้าของธุรกิจและเป็นข้าราชการ²⁹ โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาระดับสูงอันหมายถึงโอกาสในการเลื่อนฐานะของกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างมีน้อยมาก เนื่องจากครอบครัวจีนระดับล่างส่วนมากประกอบอาชีพเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก ลูกจ้างหรือแรงงานนอกระบบ การประกอบอาชีพของสามัญชนจีนส่วนใหญ่จึงจำกัดอยู่ที่งานระดับล่างในธุรกิจเล็กๆแบบเงินที่ใช้ระบบการบริหารแบบเก่าซึ่งเน้นการใช้แรงงานของคนงานอย่างหนัก มีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน ต้องทำงานหลายอย่างโดยได้ค่าแรงต่ำ และแทบจะไม่มีโอกาสก้าวหน้า ดังตัวอย่างของสามัญชนจีนรายหนึ่งซึ่งทำงานเป็นลูกจ้างที่ร้านขายรองเท้าเก่า เสื้อผ้า และกระเป๋า แถวซอยยศเส โดยมีชั่วโมงการทำงานวันละ 14 ชั่วโมง และได้ค่าตอบแทนราว 250 บาทต่อเดือน นอกจากเขาจะทำงานเป็นลูกจ้างขายของหน้าร้านแล้วยังต้องทำงานอื่นๆ รวมทั้งการทำงานบ้านรับใช้เจ้าของกิจการด้วย³⁰ การที่เข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาและ

²⁹ Richard Kraft, *Education in Thailand: Student Background and University Admission* (Bangkok: Educational Planning Office, Ministry of Education, 1968) cited in Ivan Mudannayake, ed., *Thailand Yearbook: 1975-76* (Bangkok: Temple Publicity Services, 1975), I 17.

³⁰ ชาญกิจ วิทยาวารกรณ์, สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2552.

โอกาสทางเศรษฐกิจนี้ส่งผลให้สามัญชนจีนระดับล่างไม่สามารถสร้างเครือข่ายทางสังคม เชื่อมต่อกับชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูงเพื่อสร้างการยอมรับหรือเพื่อเลื่อนฐานะได้ เครือข่ายทางสังคมของสามัญชนจีนระดับล่างจึงถูกจำกัดอยู่ภายในกลุ่มชนชั้นล่างด้วยกัน

นอกจากปัญหาข้างต้นแล้ว การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเมืองในยุคสมัยดังกล่าวยังทำให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นมาก ที่ดินในเขตเมืองโดยเฉพาะกรุงเทพฯ จึงกลายเป็นทรัพยากรที่มีการช่วงชิงระหว่างผู้อยู่อาศัยเดิมกับเจ้าของที่ดินและนักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ซึ่งต้องการแสวงหาผลกำไรสูงสุดจากที่ดิน เมื่อไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะถูกไล่ออกจากที่อยู่อาศัยเดิมซึ่งเช่าอยู่เมื่อไหร่สามัญชนจีนจำนวนมากจึงต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงในชีวิตอย่างรุนแรง เนื่องจากการสูญเสียที่อยู่อาศัยเดิมนั้น มิได้มีความหมายเพียงการปรับย้ายที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงการที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคมสามัญชนจีนที่ย้ายไปยังที่อยู่ใหม่จำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนขึ้นมาใหม่ ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องหางานใหม่ที่ใกล้กับที่อยู่อาศัยใหม่ด้วย กรณีการไล่ที่เพื่อพัฒนาที่ดินนี้ก่อให้เกิดความตึงเครียดแก่สามัญชนจีนมาก กระทั่งบางครั้งพวกเขาแสดงปฏิกิริยาออกมาด้วยการใช้ความรุนแรง ดังเช่นกรณีการไล่ที่บริเวณสะพานเหลืองของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลังเกิดไฟไหม้ในปีพ.ศ.2500 ซึ่งเผชิญกับการต่อต้าน ปราบปรามเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ความว่า

“ตามพระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 2 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ.2500 ผู้ที่อยู่ในบริเวณดังกล่าว จะต้องออกไปจากที่เหล่านี้ทั้งหมด ทางจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัยได้เคยปราณีประนอมให้ผู้ที่อยู่ในที่ดินเหล่านี้ขยับออกไปเสีย โดยทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะคืนค่าเช่าที่ดินในระยะ 10 ปีที่เก็บมาทั้งหมดนั้นให้โดยไม่คิดหักค่าใช้จ่ายใดๆเลย แต่ผู้เช่าก็ไม่ยินยอม จึงจำเป็นต้องฟ้องศาล และได้กำหนดว่าจะฟ้องในเร็ววันนี้ ก็บังเอิญมาเกิดเพลิงไหม้เสียก่อน เมื่อเกิดเพลิงไหม้ขึ้นเช่นนี้ ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้ปิดประกาศมิให้ผู้ใดเข้าไปอยู่อาศัยอีก... อธิการบดีมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ชี้แจงต่อไปว่า ในตอนเช้าวันที่ 9 เดือนนี้ได้มีชาวจีนจำนวนมากมายังอาคารของมหาวิทยาลัย และได้เจรจากับเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยขอร้องว่าให้จัดตั้งผู้แทนมา เพราะการที่คนตั้งสองสามร้อยคนมาแย่งกันพูดนั้นย่อมจะพูดกันไม่รู้เรื่อง ชาวจีนเหล่านั้นก็ไม่ยินยอม ได้บุกรุกเข้าไปในอาคารและทุบกระจกหน้าต่าง และเครื่องใช้ต่างๆจนเสียหาย เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าระงับเหตุก็ถูกทำร้ายบาดเจ็บไป จนต้องยืมปืนขึ้นท้องฟ้าสองนัด ชาวจีนเหล่านี้จึงได้ล่าถอยไป”³¹

ในหลายครั้งการไล่ที่เพื่อพัฒนานี้ไม่ได้ทำหลังจากผู้อยู่อาศัยเดิมย้ายออก เนื่องจากอัคคีภัยที่เกิดตามธรรมชาติ ทว่าเกิดจากการวางแผนไล่ที่เพื่อเร่งรัดขับไล่ผู้อยู่อาศัยเดิม คำบอกเล่าของผู้ที่ประสบกับเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงถึงความรู้สึกกดดันที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

³¹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ก/ป7/2501/ศธ. 3.2 บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2501 เรื่อง มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ (สยามรัฐ 11 กรกฎาคม 2501).

“ช่วงที่อาม่าอาศัยอยู่ที่ชุมชนปทุมวัน เป็นช่วงที่เริ่มมีการพัฒนาที่ดินเป็นตึกแถว จึงต้องมีการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง แต่เพราะคนส่วนใหญ่เป็นคนจีนอพยพหาเช่ากินค่าไม่มีที่ไปการโยกย้ายจึงล่าช้า วิถีสถาปัตยกรรมที่ได้ผลรวดเร็วที่สุดก็คือ ไฟ และไฟนี่เองที่อาม่าเล่าว่าเป็นภัยที่พร้อมจะเกิดได้ในทุกเวลาโดยเฉพาะกลางดึก มักมีการเผาไล่ที่กันเป็นประจำ ทันใดที่มีเสียงชาวบ้านร้องว่าไฟไหม้ เมื่อรู้ตัวอาม่าจะเอาลูกเล็กมัดสะพายหลังด้วยผ้าและจูงลูกคนที่ 2 ด้วยมือข้างหนึ่ง ส่วนอีกข้างก็หิ้วกระเป๋าไม้ไผ่สานซึ่งเป็นสมบัติชิ้นเดียวด้วยมืออีกข้างหนึ่ง ทุกคนหนีตายอย่างอลหม่าน ใครรอดก็รอดไปมีจำนวนไม่น้อยที่ต้องทิ้งชีวิตไว้ในห้องแถวที่แคบแค่มืดมิดตายนั้น บางคนรำไห้เพราะความทุกข์เพราะไม่คิดว่า แผ่นดิน สยาม--สวรรค์ในฝันของคนจีนอพยพจะมีสภาพเช่นนี้ บางคนแข่งค่าเมื่อรู้ว่าผู้เผาก็คือนายทุนเชื้อสายจีน ผู้มีเลือดสีเดียวกัน”³²

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวชีวิตของสามัญชนจีนจึงขาดความมั่นคงพวกเขาไม่สามารถหาทางออกให้แก่ปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่สามารถจะคาดเดาถึงอนาคตได้รวมทั้งไม่สามารถจะฝันถึงชีวิตที่ดีขึ้นในวันข้างหน้า เมื่อความเปลี่ยนแปลงกระทบต่อชีวิตของพวกเขาอย่างสลับซับซ้อนและรุนแรงจนยากที่พวกเขาจะสามารถทำความเข้าใจและปรับตัวได้ขณะเดียวกันสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ก็มิได้เปิดโอกาสหรือทางเลือกให้กับพวกเขาเท่าไรนัก ทว่ากลับสร้างความกดดันต่อพวกเขาให้เพิ่มขึ้นอีก การประทุพผิตนเป็นคนดีทำตามกฎระเบียบ

³² เศรษฐพงษ์ งามสงวน, “ผู้หญิงในความทรงจำของผม” ใน *ลูกจีน หลานมอญ ในกรุงสยาม*, บก. พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร (กรุงเทพฯ: สารคดี, 2547), 143-144.

ของสังคมก็อาจทำให้ชีวิตของพวกเขาดีขึ้น ช้ำร้ายบางครั้งอาจถูกกดขี่เพิ่มขึ้นอีกต่างหาก อาทิ การประกอบอาชีพ “สุจริต” ก็อาจกลายเป็นเรื่อง “ผิดกฎหมาย” ที่นำภัยมาสู่ตัวได้ดังเช่น รายงานข่าว 2 ชิ้นนี้ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาวะกดดันดังกล่าว

“กรมประมงสงเคราะห์ก็ได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจออกทำการตรวจและจับในเขต พระนครทันที ปรากฏว่าจับคนจีนที่ประกอบอาชีพช่างตัดผมได้ 7 รายคือ 14 ก.ค. จับที่ร้าน “อ้อฮ้อ” ห้องที่พลับพลาไชย เขต 1 ได้ 3 คน 30 ก.ค. จับได้ที่ร้านตัดผม “จีหล่าน” ห้องที่จักรวรรดิจำนวน 1 คน วันที่ 4 ส.ค. จับได้ที่ร้านตัดผม “เซียงฝ่า” ห้องที่จักรวรรดิจำนวน 2 คน และวันที่ 21 ส.ค. จับได้ที่ร้านตัดผม “หลิวหยง” ห้องที่พลับพลาไชย เขต 1 ได้อีก 1 คน... เจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่เกิดเหตุดังกล่าวได้ทำการสอบสวนดำเนินคดีแก่คนจีนผู้ทำผิด พ.ร.บ.ช่วยอาชีพ และวิชาชีพ พ.ศ.2484 เพื่อจัดการตามกฎหมายต่อไป”³³

“เมื่อไม่กี่วันมานี้ ตำรวจ ได้ออกกวาดล้างจับกุมบรรดาเจ้ารับซื้อขวิดและของเก่า .... โดยตำรวจตั้งข้อหาว่าทำการค้าของเก่าโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นความผิดมีโทษ 2,000 บาท .... เหตุผลที่ตำรวจกวาดล้างจับกุมเจ้ารับซื้อขวิดและของเก่าดังกล่าว นอกจากอ้างว่าเป็นการผิดกฎหมายค้าของเก่าแล้ว ยังเป็นนโยบายป้องกันไม่ให้เด็ก

³³ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กป/2/2512/19 บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2512 เรื่องการสงวนอาชีพ สำหรับคนไทยและการกำหนดอาชีพบุคคลต่างด้าวในประเทศไทย (เดลินิวส์ 9 กันยายน 2512).

ขโมยทรัพย์สินในบ้านมาขายแจ็ก เพื่อเอาสตางค์ไปซื้อขนมกัน ซึ่งเป็นการเพาะนิสัย
ลักขโมยให้กับเยาวชนของชาติ และเป็นอันตรายแก่สังคมในอนาคต”³⁴

สามัญชนเงินจำนวนไม่น้อยจึงเลือกที่จะต่อต้านกฎระเบียบที่ถูกระบุโดยรัฐและ
สังคม ดังกรณีของนายนิวัฒน์ นิยมอคุลย์ หรือ นั้ม ลูกจีนในกรุงเทพฯ ซึ่งเริ่มทำงานเป็นคน
เสิร์ฟอาหารที่ภัตตาคารนิเวียงเชียง เขาผันตัวเองเข้าสู่วงการพนันจากการเริ่มเป็นคนแจกไพ่
และเข้าขี้กั่วที่บ่อน โรงแรมเก๋ซันในเขาวราช และท้ายที่สุดก็เริ่มค้าของเถื่อนและยาเสพติด
เนื่องจากการประกอบอาชีพสุจริต ดำรงตนตามกฎหมายของสังคมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง
อย่างซับซ้อนและความกดดันอย่างรอบด้านไม่สามารถทำให้เขาฟันฝ่าจนรอดมาได้³⁵ นอกจากนี้
นิวัฒน์แล้วการค้ายาเสพติด การค้าของเถื่อน และการปลอมแปลงสินค้าซึ่งรวมถึงการปลอม
แปลงยาวิเศษโรค ที่กระทำโดยกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างยัง ปรากฏเป็นข่าวตามหน้า
หนังสือพิมพ์ในช่วงทศวรรษ 2500-ทศวรรษ 2510 เป็นจำนวนมาก ปริมาณข่าวที่ปรากฏตาม
หน้าหนังสือพิมพ์นี้สะท้อนให้เห็นว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์จีนจำนวนมากที่ไม่สามารถปรับตัวเท่าทัน
กับความเปลี่ยนแปลงได้ กระทั่งท้ายที่สุดพวกเขาจำต้องเลือกหนทางที่เป็นการต่อต้าน
กฎระเบียบของรัฐและสังคม เนื่องจากพวกเขาไม่เหลือทางเลือกอะไรมากนัก

³⁴ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2508มท. 5.1* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2508 เรื่องอริบดี ปีที่ 5 ใน
จำนวน 10 ปี (ชาวไทย 29 กรกฎาคม 2508).

³⁵ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, (6) *สร.2.1.18/4* เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง
ประวัติพฤติกรรมของนายลูเป็งเกีย, นายนิวัฒน์ นิยมอคุลย์, และนายอัสว อธิวิวัฒนา ผู้ทำการค้ายาเสพติดรายใหญ่
(ประวัติพฤติกรรมของนายนิวัฒน์ นิยมอคุลย์).

เมื่อเลือกทางเดินที่ฝืนกับระเบียบหรือกฎหมายที่ถูกกำหนดโดยรัฐและสังคม สามัญชนจีนที่เลือกทางเดินดังกล่าวจึงต้องเผชิญกับบทลงโทษที่หนักหน่วงทั้งการจับกุม เนรเทศ และประหารชีวิต อย่างไรก็ตามในหลายกรณี เนื่องจากความเป็นเงินถูกทำให้เป็นปมด้อย ไร้พลัง และง่ายต่อการถูกรังแก สามัญชนจีนจึงต้องเผชิญกับการถูกกดขี่จากรัฐ อย่างไรก็ตามสำหรับสามัญชนจีนคำว่า “รัฐ” ไม่มีตัวตนที่สามารถจับต้องได้เป็นรูปธรรม ตัวคนที่จับต้องได้คือบรรดาข้าราชการระดับล่างที่สามัญชนจีนต้องประสบพบเจอในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ อันเป็นภาพตัวแทนที่ชัดเจนที่สุดของ “รัฐ”³⁶

สถานะของความเป็นเงินที่ถูกทำให้เป็นชายขอบทำให้ง่ายต่อการถูกรังแกจากเจ้าหน้าที่รัฐ แม้แต่สมาคมแต่จีวซึ่งในระดับแกนนำเกิดจากการรวมตัวของสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีและมีพลังในการต่อรองระดับหนึ่งยังต้องยอมรับการขูดรีดจากรัฐไทย อาทิกรณีขอความร่วมมือช่วยเหลือติดตั้งโคมไฟของสถานีตำรวจยานนาวาในวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยทางสถานีตำรวจได้ขอความร่วมมืออย่างสมาคมเป็นจำนวนเงิน 2,500 บาท ซึ่งทางสมาคมได้ตกลงกับสถานีตำรวจช่วยเหลือเป็นเงิน 2,000 บาท ทั้งที่การขอความร่วมมือนี้อยู่นอกวัตถุประสงค์ของสมาคมและในกรณีนี้ทางสมาคมก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้

³⁶ การสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นสามัญชนจีน ไม่ได้ใช้คำว่า “รัฐ” ในการโต้ตอบกับผู้สัมภาษณ์ ทว่าจะใช้คำระบุถึงเจ้าหน้าที่รัฐระดับล่างมากกว่า และบ่อยครั้ง อาทิ ข้าราชการ ตำรวจ และทหาร ในแง่จึงพอประเมินได้จากมุมมองของสามัญชนจีนแล้ว แม้ “รัฐ” อาจจะมีอยู่และเขาตระหนักถึงผลกระทบต่อตัวเขา ทว่าสำหรับชีวิตประจำวันแล้วภาพตัวแทนของ “รัฐ” หาใช่ “รัฐ” ทั้งองคาพยพตั้งที่นักวิชาการเข้าใจ แต่เป็นภาพตัวแทนของรัฐที่ง่ายที่สุดและเป็นรูปธรรมที่พวกเขาประสบพบเจอนั่นคือเจ้าหน้าที่รัฐระดับล่าง

ค่าใช้จ่ายในเรื่องความร่วมมือทำนองนี้ ส่วนใหญ่กรรมการของสมาคมจะต้องร่วมกันบริจาค เพราะฐานะทางการเงินของสมาคมไม่อยู่ในขั้นที่จะดำเนินการเรื่องนี้ได้³⁷

กล่าวสำหรับสามัญชนจีนซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนแล้ว การซอันทับของสถานะความเป็นเงินและความเป็นคนจนยิ่งทำให้สามัญชนจีนไร้พลังในการต่อรองและขัดขืนเมื่อถูกเอาเปรียบจากเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่รัฐเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยที่มีอคติรังเกียจคนจน เมื่อต้องสัมพันธ์กับคนจีนอันเป็นชาติพันธุ์ที่พวกที่รังเกียจและยังเป็นคนจนอีกโสดหนึ่ง อารมณ์ความรู้สึกที่เจ้าหน้าที่มีต่อสามัญชนจีนจึงรุนแรงเป็นพิเศษเช่นเดียวกับความรู้สึกของคนไทยคนอื่นๆ ความรู้สึกของสังคมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนจากบทความตอนหนึ่งในหนังสือพิมพ์หลักเมือง ฉบับวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ.2510

“ในกรุงเทพฯมีชาวจีนอาศัยอยู่มาก จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะต้องมีผู้ที่มีเชื้อจีนจำนวนมาก การที่มีคนอยู่ในที่แออัดมากๆ ประกอบกับเป็นผู้ที่ไม่มีความเคร่งครัดในระเบียบ ประเพณี ย่อมจะทำให้เกิดมีศีลธรรมเลื่อมโทรมเป็นธรรมดา นอกจากนั้นวัฒนธรรมประเพณีของคนที่มีเชื้อสายคนต่างด้าวก็ย่อมจะไม่เคร่งครัดไปทางไหนแน่

³⁷ สถานีตำรวจนครบาลยานนาวา, หนังสือผู้จัดการสมาคมแต่จิว ที่ 15053/2505 ลงวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2505 เรื่องขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับการคิด โคมไฟ; อ้างใน แสง รัตนมงคลมาศ, “การบริหารงานของสมาคมจีน: บทศึกษาเฉพาะกรณีสมาคมแต่จิวแห่งประเทศไทย,” 165.

พูดง่าย ๆ ว่าเด็กที่มีเชื้อต่างค่านี้อาจเป็นจีนผู้ดีหรือไทยผู้ดีได้ เพราะไม่มีโอกาสได้รับการอบรมให้ดีทั้งสองทาง”³⁸

เจ้าหน้าที่รัฐเหล่านี้จึงกดขี่ ขูดรีด ข่มเหงและดูถูกสามัญชนจีนด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ เรียกเก็บเงินสินบน ขอตรวจบัตรประจำตัวประชาชน หรือค่าทออย่างหยาบคาย³⁹ สำหรับสถานีตำรวจในย่านเขาวราชซึ่งตกเป็นเป้าหมายโจมตีในเหตุการณ์จลาจลปล้นปลาทูไชยก็ปรากฏว่าถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่องพฤติกรรมการกดขี่กลุ่มชาติพันธุ์จีนอย่างชัดแจ้งดังปรากฏในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ.2517

“ตามที่พูดกันอย่างหนาหูและปรากฏข้อเท็จจริงมานานแล้วว่า สถานีตำรวจท้องที่ปล้นปลาทูไชย และท้องที่จักรวรรดิซึ่งเป็นย่านธุรกิจการค้าของชาวจีนในไทย ซึ่งมีธุรกิจที่เปิดเผยมตลอดจนถึงการค้าของเถื่อน หรือธุรกิจทางเพศที่ก่อประโยชน์ให้แก่ข้าราชการตำรวจท้องที่นั้นๆ จนถึงกับกล่าวกันว่าเป็น “ชุมทอง” หรือแหล่งรีดไถของตำรวจบางคนนั้น เป็นความจริงที่จะต้องยอมรับเพียงไร และจะต้องมีการแถลงออกมาอย่างชัดเจนว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขระบบ “ภาษีเถื่อน” ของตำรวจทั้งที่

³⁸ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กป/8/2510/35 บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2510 เรื่องเขาวราช นีกที่ 2 ในจำนวน 3 นีก (หลักเมือง 19 พฤษภาคม 2510).

³⁹ ดู กฤษ สมบัติศิริ เล่าถึงการถูกเรียกตรวจบัตรประชาชนเป็นประจำ และการถูกรีดไถจากตำรวจใน กฤษ สมบัติศิริ, *เง็กศักดิ์นา* (กรุงเทพฯ: แก้วประกาย, 2529).

ได้มาโดยการ “ยึดยึด” หรือ “ได้ตามน้ำ” ตลอดจนถึงการได้มาแบบ “รีดไถ” นั้น
อย่างไร”⁴⁰

แม้จะถูกกดขี่อย่างหนัก แต่ด้วยสถานะที่ไร้อำนาจในการต่อรองทำให้กลุ่มชาติพันธุ์
จีนระดับล่างจำต้องยอมรับสภาพด้วยความจำใจ โดยเฉพาะการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างส่วนมากไม่อยากมีปัญหาเกี่ยวกับตำรวจ พวกเขา มักยึดคิดว่า
“อ้าวไม่สู้่อีหรือก อีจับเอง เขียนเอง สู้่อีไหวหรือ เป็นความกินขี้หมาดีกว่า”⁴¹ อย่างไรก็ตาม
บางครั้งความอัดอั้นดังกล่าวก็ถูกระบายออกมาด้วยการต่อต้านอำนาจผ่านการคำทอเจ้าหน้าที่
รัฐเพื่อผลักดันสถานะระหว่างผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ อาทิ การผลักดันคำเรียกเงินสินบนที่ต้องจ่าย
ว่า “เก้าเจี๊ยะ”⁴²

ทว่าเมื่อถูกกดขี่จนถึงที่สุดกระทั่งรู้สึกว่าจะจนตรอกแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างก็
เลือกที่จะเคลื่อนไหวโดยการใช้ความรุนแรงตอบโต้ เพื่อต่อต้านโครงสร้างความสัมพันธ์ทาง
อำนาจ และระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมที่ไม่เอื้อต่อพวกเขา ดังกรณีการเกิดแก๊งอินทรีขาวที่
เชียงใหม่เมื่อพ.ศ.2501 แรกเริ่มก็เกิดจาก “เด็กวัยรุ่นตั้งขึ้นเป็นแก๊งเพื่อต่อต้านตำรวจพลร่มบาง
คนที่มีความประพฤติก่อกรรม ทำเจ็ญให้แก่ชาวบ้าน อาทิข่มเหงหญิงสาวเป็นต้นเป็นขั้นแรก

⁴⁰ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมะลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่พลับ
พลาไชย ปีกที่ 2 ในจำนวน 3 ปีก (เดลินิวส์ 9 กรกฎาคม 2517).

⁴¹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2506/มท. 3.2* บัญชีประมะลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2506 เรื่องการสอบสวน
(สารเสรี 6 พฤษภาคม 2506).

⁴² มีความหมายว่า เงินที่ให้สุนัขรับประทาน

แล้วต่อมาก็กลายเป็นอัมพาตวัยรุ่น เกิดขึ้นโดยเด็กหนุ่มจีนซึ่งไร้ที่เรียนเนื่องจากโรงเรียนจีนถูกตั้งปิด และไร้อาชีพสมทบกับกลุ่มแรกแล้วก็คือยๆกำเริบเสิบสานประกอบกรรมเป็นอัมพาตจีน”⁴³

กรณีของแก๊งอินทรีชาวจึงสะท้อนให้เห็นถึงการต่อต้านรัฐซึ่งท้ายที่สุดได้ขยายออกมาเป็นการต่อต้านสังคมที่ไม่เปิดโอกาสให้แก่ชีวิตที่ดีขึ้นของพวกเขาด้วยและยังเป็นกรณีที่ชี้ให้เห็นถึงการใช้ความรุนแรงโดยกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างอย่างเปิดเผยก่อนหน้าเหตุการณ์จลาจลปล้นปลາไชย

กบฏสามัญชนจีนและเครือข่ายสังคมจินตกรรม

การถูกกดขี่จากรัฐและสังคมและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบตัวสามัญชนจีนอย่างสลับ ซับซ้อนกระทบชีวิตพวกเขาอย่างร้ายกาจ บรรดาสิ่งๆที่เข้ามากระทบชีวิตของพวกเขานี้เป็นพลังจากภายนอกซึ่งอยู่เหนือความควบคุมของพวกเขา จนยากที่พวกเขาจะตั้งรับและทำความเข้าใจได้ ด้วยเหตุดังนั้นพวกเขาจึงไม่รู้ว่ใครคือศัตรูที่แท้จริง การระดมกำลังกันต่อสู้อาจทำไปโดยหาเป้าที่แน่นอนไม่ได้ และส่วนใหญ่กระทำแก่สัญลักษณ์ของศัตรูมากกว่าฝ่ายที่ถูกมองว่าเป็นศัตรูตัวจริง เพราะฝ่ายนั้นมักอยู่ภายนอก ไกลเกินเอื้อมของความโกรธแค้นที่คนเหล่านี้จะเอื้อมถึง⁴⁴ ช่วงระหว่างทศวรรษ 2500-ทศวรรษ 2510 จะสามารถพบเห็นภาพการต่อสู้

⁴³ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2501/มท. 1.4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ. 2501 เรื่องปัญหาเรื่องเด็กและเยาวชน (สขม.นิก. 27 มีนาคม 2501).

⁴⁴ นิธิ เอียวศรีวงศ์, “มองสถานการณ์ภาคใต้ผ่านแว่น “กบฏชวาเนา”,” *ศิลปวัฒนธรรม*, 1 มิถุนายน 2547, 110-124.

ท่ามกลางความสับสนของกลุ่มชาติพันธุ์จีนอันเกิดจากการถูกระทบจากคลื่นความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและร้ายกาจจนพวกเขามีอาจเข้าใจ ผ่านประเพณีกรรมต่อต้านรัฐและสังคมซึ่งกลายเป็นข่าวตามสื่อต่างๆเสมออาทิ

“กรณีผู้ต้องคุมขังชาวจีนเพื่อรอกการเนรเทศก่อความวุ่นวายขึ้นในเรือนจำชั่วคราวบางเขน เมื่อเย็นวันที่ 1 เดือนนี้นั้น.... เฉพาะวันเกิดเหตุเป็นวันที่ทางเรือนจำปล่อยให้ผู้ต้องหาคนจีนที่รอเนรเทศประมาณ 400 คนเศษ ออกจากห้องควบคุมเดินเล่นเฉพาะภายในที่ควบคุมชั้นในได้ ปรากฏว่าพอถึงเวลา 17.00 น. ซึ่งเป็นเวลารับประทานอาหารเย็น คนจีนผู้ต้องหาเนรเทศต่างพากันไม่ยอมเข้าห้องรับประทานอาหาร จนกระทั่งเวลา 18.00 น. ซึ่งเป็นเวลากลับเข้าห้องควบคุม บรรดาผู้ต้องหาเนรเทศก็ไม่ยอมเข้าห้องควบคุมอีก และมีทีท่าก่อความวุ่นวาย โดยต่างพากันทำลายข้าวของเช่นงัดไม้เตียงและเก้าอี้ ทบกระชกหน้าต่างแตกหมด”⁴⁵

“จับ 6 โจรปล้นโรงอาบ-นวด “ไมอามี” ได้แล้ว ทุกคนล้วนเป็นลูกจีนเกิดในไทยมีประวัติร้าย ปล้นฆ่าหลายห้องที่... ผู้ต้องหาที่จับได้รวมทั้งหมด 5 นายคือ นายซั้ง หรือสังพอง แซ่โล้ว... นายเก๊า หรือ วันชัย แซ่ลิ้ม นายอ่ำ หรือ เซยพวง แซ่โล้ว นายซั้ง หรือ ศิริชัย แซ่เตียว และนายธิ

⁴⁵ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *นป/2510/16* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2510 เรื่องกรมราชทัณฑ์และนักโทษ (ไทยรัฐ 3 มีนาคม 2510).

หรือ เล่งจิ แซ่เต๋ ทุกคนมีอายุระหว่าง 20-25 ปี ประวัติของแต่ละคนล้วนเคยปล้นเข้ามาแล้วอย่างโจกโจน⁴⁶

“ตำรวจในท้องที่อำเภอยานนาวาประมาณยี่สิบคน ได้ยกกำลังออกไปกวาดล้างวัยรุ่นซึ่งชอบมั่วสุมในร้านกาแปย่านตรอกจันทร์, ตรอกซุง, ตรอกไก่, ซอยวัดคอน, และตลาดบางรัก⁴⁷.... เจ้าหน้าที่ตรวจค้นวัยรุ่นหลายคน ซึ่งอยู่ในอาภรณ์อันทันสมัย มีทั้งหน้าเก่าๆ และอ่อนๆ ระคนปนกันไป บางคนก็ยอมให้ค้นด้วยอาการขู่มิและบ้างก็มีอาการกระพืดกระเฟียดปรากฏออกมาทางใบหน้าและดวงตา ภายหลังการกวาดล้างครั้งนี้ตำรวจจับวัยรุ่นได้ทั้งสิ้น 16 คน ที่น่าคิดก็คือทั้ง 16 คน ที่ถูกจับไม่มีผู้ใดพกบัตรประจำตัวติดกับตัวเลย และบางคนก็พกอาวุธไว้ต่างบัตรประจำตัวด้วย.... ในย่านดังกล่าววัยรุ่นชอบมั่วสุมตามร้านกาแปมาก การมั่วสุมก่อให้เกิดอาชญากรรมหลายอย่างเช่น จี้กระซางสร้อยและอย่างปรกคิธรรมคาที่สุดก็คือ การลวนลามผู้หญิงที่เดินอยู่ในถิ่นแคว้นนั้น”⁴⁸

⁴⁶ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กป/8/2511/32 บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2511 เรื่องอาชญากรรม (พิมพ์ไทย 18 พฤษภาคม 2511).

⁴⁷ สถานที่เหล่านี้ล้วนเป็นย่านที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างในกรุงเทพฯ

⁴⁸ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กป/2/2510/20 บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2510 เรื่องกิจการตำรวจ ปีที่ 4 ในจำนวน 7 ปี (สยามรัฐ 28 กรกฎาคม 2510).

การกระทำของบรรดากลุ่มชาติพันธุ์จีนนี้ล้วนทำทลายต่อสัญลักษณ์ตัวแทนของอำนาจรัฐนั่นคือ ตำรวจ และตัวแทนของสังคมไทยนั่นคือประชาชนทั่วไป มากกว่าที่จะเป็นการลุกฮือต่อต้านรัฐ และสังคมโดยตรง เนื่องจากพวกเขาก็มิได้เข้าใจนักว่ารรัฐและสังคมไทยทั้งหมดคืออะไรและจะเคลื่อนไหวต่อต้านให้กระทบรัฐและสังคมโดยตรงได้อย่างไร

กรณีลัทธิพลลาไซของก็อาจกล่าวได้ว่ามีความสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นก่อนหน้า จะต่างกันตรงที่ขนาด และความรุนแรงของการต่อต้าน ซึ่งในกรณีจลาจลลัทธิพลลาไซมีจำนวนผู้เข้าร่วมและมีการใช้ความรุนแรงมากกว่า

ในกรณีจลาจลลัทธิพลลาไซการเคลื่อนไหวของผู้เข้าร่วมก็เป็นไปอย่างสะเปะสะปะ และไร้ทิศทาง เป้าหมายของการ โจมตีมักเป็นทรัพย์สินของทางราชการอาทิ สัญญาณไฟจราจร ป้ายจราจร ป้ายบอกชื่อถนน รั้วเหล็กกั้นถนน และถังขยะของเทศบาล เห็นได้ชัดเจนว่าเป้าหมายส่วนมากที่ถูกโจมตีมักเป็นเป้าหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นภาพตัวแทนของรัฐในความคิดของสามัญชนจีน ดังเห็นได้จากการบุกโจมตีสถานีตำรวจนครบาล ลัทธิพลลาไซ สถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ การลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ และทำลายป้าย สัญญาณจราจร จากการเคลื่อนไหวดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป้าหมายของการโจมตีมักเป็นสัญลักษณ์แทนอำนาจรัฐไทย ขณะเดียวกันการใช้กำลังลุกฮือต่อต้าน โดยใช้ความรุนแรงต่อเจ้าหน้าที่รัฐก็เป็นการจัดขึ้นต่อกฎระเบียบของสังคมไทยที่เน้นลำดับชั้นและการสยบยอมผู้ ที่เหนือกว่า

กรณีจลาจลลัทธิพลลาไซยังมีข้อที่ควรนำมาพิจารณาอีกว่า ความเคลื่อนไหวหลายอย่างในการก่อเหตุครั้งนี้มีส่วนคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 อาทิ การยึดรถเมล์

ขวางถนน ความพยายามในการขับรถเมล์พุ่งชนสถานีตำรวจ หรือการใช้ระเบิดขวดจู่โจมเจ้าหน้าที่ ความคล้ายคลึงดังกล่าวอาจเป็นเพราะในเหตุการณ์ 14 ตุลา กลุ่มชาติพันธุ์จีนเองก็มีส่วนร่วมไม่น้อยรายชื่อผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตในเหตุการณ์ 14 ตุลาซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยรวม 330 รายชื่อที่สะท้อนว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนอย่างชัดเจนมีอยู่ราว 51 รายชื่อ⁴⁹ นอกจากนี้รายชื่อ ผู้บริจาคเงินทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเสด็จพระราชกุศลเพื่อช่วยเหลือนิสิต นักศึกษา นักเรียน และประชาชนที่บาดเจ็บและเสียชีวิตในเหตุการณ์ 14 ตุลา ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ.2516 ปรากฏว่ากว่า 90% เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ 14 ตุลาเองก็มี ผลสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของกลุ่มชาติพันธุ์จีนอย่างมาก ดังบทสัมภาษณ์ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์คือ นายเล็ก แซ่เตียว คนขับแท็กซี่และนางจันทนา วัฒนะกุล แม่ค้าความว่า

“ผมยังให้เขา (นักศึกษา) ขึ้นรถฟรีเลยครับ เห็นเด็กมีความรู้สึกนึกคิดเช่นนั้นก็อดช่วยไม่ได้ แต่ก็เสียส้นหลังตลอดเวลา ผมไม่ต้องการอะไรมาขอแต่ให้พวกเขาได้ทำมาหากินโดยสงบ อย่าให้มีใครเบียดเบียนเท่านั้นก็พอ”⁵⁰

⁴⁹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กป/6/2516/17 บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2516 เรื่องเหตุการณ์ไม่สงบ เนื่องจากการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ปีที่ 3 ในจำนวน 3 ปีก (ประชาธิปไตย).

⁵⁰ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กป/7/2516/17 บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2516 เรื่องเหตุการณ์ไม่สงบ เนื่องจากการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ปีที่ 1 ในจำนวน 3 ปีก (ไทยรัฐ 29 ตุลาคม 2516).

“ฉันกำลังขายของอยู่ที่ตลาดมหานาค พอทราบเรื่องก็วิ่งไปดูเหตุการณ์ที่สะพาน
มัชฌิม รังสรรค์ ยังได้ช่วยบริจาคสิ่งของให้กับนักศึกษา เมื่อไปถึงเห็นตำรวจกับ
ทหารยิงคนตายทำให้รู้สึกเจ็บใจที่ตำรวจกับทหารยิงคนตาย สงสัยว่าทำไมต้องยิง ยัง
รู้สึกแค้นเคืองตำรวจกับทหารจนถึงทุกวันนี้”⁵¹

ความเคลื่อนไหวในเหตุการณ์จลาจลพลลาไชยส่วนหนึ่งก็อาจกล่าวได้ว่ามาจาก
ความทรงจำที่บรรดาสมาชิกชนจีนมีต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาที่นักศึกษาและประชาชนซึ่งรวมถึง
ญาติพี่น้องของพวกเขาได้มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐเผด็จการ⁵² ภาพความทรงจำ
เหตุการณ์ 14 ตุลาที่ประชาชนถูกเข่นฆ่าโดยทหารและตำรวจซึ่งเป็นตัวแทนอำนาจรัฐเป็นภาพ
ที่ตราตรึงในความทรงจำของผู้ที่รับรู้โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์อย่างชัดเจน กระทั่งสร้าง
ความรู้สึกโกรธแค้นทหารและตำรวจ

อย่างไรก็ตามความเชื่อมโยงและคล้ายคลึงที่เหตุการณ์ 14 ตุลาที่มีต่อจลาจลพล
ลาไชยก็ไม่ได้หมายความว่าเหตุการณ์จลาจลพลลาไชยจะลอกแบบหรือเหมือนกับ 14
ตุลาไปทั้งหมดการเคลื่อนไหวในเหตุการณ์จลาจลพลลาไชยที่ผู้ก่อการส่วนมากเป็นกลุ่ม
ชาติพันธุ์จีนซึ่งมาจากหลากหลายแห่งไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่บริเวณพลลาไชยและเขาวราช

⁵¹ จันทนา วัฒนะกุล, สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2550.

⁵² คอลัมน์วิจัย วิเคราะห์ของหนังสือพิมพ์ชาวไทย ภายใต้หัวข้อ “การจลาจลที่ลอกแบบ?” ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการ
จลาจลพลลาไชยว่าเป็นการลอกแบบจากเหตุการณ์ 14 ตุลา และจำนวนไม่น้อยของผู้ก่อการจลาจลพลลาไชย
ก็น่าจะมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ 14 ตุลา ดู หอดจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ
พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่พลลาไชย ปีที่ 2 ในจำนวน 3 ปี(ชาวไทย 8 กรกฎาคม 2517).

เป็นข้อแตกต่างสำคัญที่ควรได้รับการอธิบาย ขบวนการจับกุมผู้ต้องหาและการเคลื่อนไหวก่อให้เกิด
 ทราบว่าผู้เข้าร่วมในเหตุการณ์ไม่ได้จำกัดเฉพาะในพื้นที่ย่านเยาวราชคือเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
 และเขตสัมพันธวงศ์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเขตยานนาวา เขตปทุมวัน⁵³ เขตบางรัก⁵⁴ และฝั่ง
 ธนบุรีด้วย⁵⁵

ฉะนั้นการพิจารณาว่าอะไรเป็นเหตุชักจูงให้กลุ่มชาติพันธุ์จีนที่มีถิ่นที่อยู่แตกต่างกัน
 เข้าร่วมเคลื่อนไหวในเหตุการณ์จลาจลพลับพลาไชยจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญ

ในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในกรุงเทพฯ นั้น เยาวราชเปรียบเสมือนมหา
 นครของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนจีนต่างๆ ที่กระจายตัวอยู่ทั่ว
 กรุงเทพฯ สถานะของเยาวราชในการเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมจีนนั้นเกิดขึ้นเพราะเป็นที่ตั้ง
 สถานที่สำคัญทางศาสนาอาทิวัดมังกรกมลาวาส ศาลเจ้าเล่าปุนเถ่ากง ศาลเจ้าไต้ฮงกง ฯลฯ ซึ่ง
 กลุ่มชาติพันธุ์จีนให้ความเคารพนับถือสูง ทั้งอีกทั้งแหล่งกิจกรรมสันทนาการอาทิโรงจิวและ
 โรงภาพยนตร์ที่ฉายภาพยนตร์จีน รวมทั้งร้านอาหารจีนตั้งแต่ราคาถูกสำหรับคนหาเช้ากินค่ำ
 กระทั่งภัตตาคารสำหรับ เจ้าสัวก็กระจุกอยู่ที่บริเวณเยาวราช ดังนั้นการเดินทางเพื่อเข้ามาทำ

⁵³ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่พลับ
 พลาไชย ปีที่ 3 ในจำนวน 3 ปี (เดลินิวส์ 11 กรกฎาคม 2517).

⁵⁴ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่พลับ
 พลาไชย ปีที่ 3 ในจำนวน 3 ปี (เดลินิวส์ 12 กรกฎาคม 2517).

⁵⁵ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่พลับ
 พลาไชย ปีที่ 1 ในจำนวน 3 ปี (เดลินิวส์ 5 กรกฎาคม 2517).

กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ทั้งการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การสังสรรค์ และการบันเทิงของกลุ่มชาติพันธุ์จีนจากชุมชนต่างๆ ในกรุงเทพฯ จึงทำให้พวกเขาได้สนทนาและพบเห็นซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันด้วยสถานะอีกด้านหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในกรุงเทพฯ เขาวราชยังเป็นแหล่งค้าขายและกระจายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและตรงกับรสนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์จีนจึงจำต้องเดินทางมาเพื่อซื้อหาสินค้าเหล่านี้ ทั้งเพื่อนำไปขายต่อในชุมชนจีนต่างๆ ที่กระจายอยู่ในกรุงเทพฯ หรือซื้อเพื่อการบริโภคภายในครอบครัว นอกจากนี้การที่บรรดาห้างร้านของกลุ่มชาติพันธุ์จีนกระจุกตัวอยู่ในเขาวราช และการที่บรรดาเจ้าของกิจการเหล่านี้มักเลือกจ้างลูกจ้างที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนด้วยกันก่อนเป็นลำดับแรกทำให้เขาวราชเป็นแหล่งของโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดึงดูดชาวจีนระดับล่างจำนวนมากซึ่งต้องการงานทำ และมีความไม่ฝืดเฟื้อที่จะสะสมทุนเพื่อเลื่อนฐานะ โดยมักจะเริ่มจากการทำงานระดับล่างเป็น “ช่างตั้ง” หรือเด็กฝึกงานในกิจการของนายจ้างที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนด้วยกัน トラาจนกระทั่งได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะต่างๆ จนพร้อมแล้วจึงแยกออกไปทำกิจการเล็กๆ ของตนเอง⁵⁶ ดังนั้นเขาวราชจึงเป็นพื้นที่ที่ดึงดูดให้กลุ่ม

⁵⁶ รูปแบบการที่สามัญชนจีนระดับล่างเดินทางเข้ามาฝึกงานในชุมชนจีนที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจสูงเช่นเขาวราชเพื่อเติมเต็มความหวังในการเลื่อนฐานะนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะสำหรับสามัญชนจีนระดับล่างที่อยู่ในกรุงเทพฯ เท่านั้น แรงดึงดูดของชุมชนจีนที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจน่าพาแม้กระทั่งสามัญชนจีนในต่างจังหวัดเข้ามาหางานทำในชุมชนจีนในกรุงเทพฯ อาทิ เล้ง แซ่ตันซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรีได้เดินทางมาฝึกงานในกรุงเทพฯ ที่ตลาดพลู ฟังชนบุรี ซึ่งเป็นย่านชุมชนจีนที่สำคัญแห่งหนึ่ง รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ดู ธมลวรรณ ดังวงศ์เจริญ, “เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทย” ใน เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่” (วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากรคณะมหาวิทยาลัย, 2542), 118-120.

ชาติพันธุ์จีนจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างเข้ามาปะทะสังสรรค์ พบเจอซึ่งกันและกัน สนทนาแลกเปลี่ยนข่าวสาร ประสบการณ์ชีวิต และสิ่งที่ตนประสบในชีวิตประจำวัน กระทั่งนำไปสู่การตระหนักรับรู้ถึงชะตากรรมและการดำรงอยู่ของสามัญชนจีนคนอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากการพบเห็นภาพและการได้ยินเรื่องเล่าที่คล้ายคลึงกับชะตาชีวิตของตนเอง นับเป็นกระบวนการผลิตซ้ำความทรงจำและความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นต่อหน้าที้นำไปสู่การเกิด “เครือข่ายสังคมจินตกรรม”⁵⁷ หรือจินตนาการเกี่ยวกับสามัญชนจีนคนอื่นๆ ในสังคมที่มีชะตากรรมชีวิตร่วมกัน โดยที่สามัญชนจีนคนหนึ่งอาจจะไม่เคยได้พบเห็นหรือรู้จักอีกคนหนึ่งในโลกแห่งความจริง ทว่าภายในโลกแห่งจินตนาการของเขาชีวิตความเป็นอยู่ของสามัญชนจีนอีกคนหนึ่งซึ่งดำรงอยู่ในสังคมกลับเป็นที่รับรู้ได้อย่างแจ่มชัด⁵⁸ ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์นายพุน ล่าเสือประเสริฐ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนด้วยกันถูกตำรวจจับกุมและข่าวแพร่งกระจ่ายออกไปสามัญชนจีนจำนวนมากซึ่งมีภาพของผู้ร่วมชะตากรรมเดียวกันที่ถูกจินตกรรมขึ้นแล้ว ทั้งการเผชิญกับการกดขี่จากรัฐ และชีวิตที่อับจนทุกด้านจึงพากันเดินทางมาร่วมชุมนุมหน้าสถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย เครือข่ายสังคมจินตกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนร่วมกับสถานะ

⁵⁷ แนวคิดเรื่องเครือข่ายสังคมจินตกรรมนี้ ผู้เขียนได้รับอิทธิพลมาจากการเรื่องชุมชนจินตกรรมของ เบน แอนเดอร์สัน ดู เบน แอนเดอร์สัน, *ชุมชนจินตกรรม: บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม*, แปลโดย สุภมิตร ปิติพัฒน์และคณะ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2552), 15-61.

⁵⁸ ในบทกล่าวให้การของนายพุน เมื่อถูกสอบถามถึงชีวิตความเป็นอยู่ นายพุนใช้คำว่า “คนจีนโดยทั่วไปในกรุงเทพฯก็ค้าขาย” การใช้คำว่า “คนจีนโดยทั่วไป” ของนายพุนสะท้อนให้เห็นว่า นายพุนเองได้จินตนาการภาพของคนจีนคนอื่นๆ ที่มีชะตากรรมเช่นเดียวกับตนขึ้น ฟัง หงจดหมายเหตุแห่งชาติ, *ภู/ทส 46-47* ข่าวประกอบเสียงเหตุการณ์ไม่สงบที่สถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย (ข่าวกล่าวให้การของนายพุน)

ศูนย์กลางของพื้นที่เขาวราชซึ่งดึงดูดกลุ่มชาติพันธุ์จีนจำนวนมากให้เข้ามาปฏิบัติสัมพันธซึ่งกันและกันในพื้นที่อยู่แล้ว จึงนำมาสู่การที่สามัญชนจีนจำนวนมากที่มีภูมิฐานะแตกต่างกันได้พร้อมใจมาร่วมเคลื่อนไหวกวในเหตุการณ์จลาจลปล้นปลายไชย เมื่อปรากฏภาพการใช้ความรุนแรงโดยรัฐต่อผู้ชุมนุมในวันแรก(3 กรกฎาคม) ภาพดังกล่าวก็ยังเร้าอารมณ์ความรู้สึก ตอกย้ำจินตนาการ เกี่ยวกับชะตาชีวิตอันโหดร้ายของพวกเขา กระทั่งนำไปสู่ความไม่พอใจที่เพิ่มพูนขึ้น แม้กระทั่งนายภิญโญพงศ์ สุวานิชกุล หนึ่งในผู้อภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์จลาจลปล้นปลายไชยซึ่งจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และไม่ได้เข้าร่วมเหตุการณ์จลาจลในวันแรกยังกล่าวว่า

“ตนเป็นลูกจีนเช่นกัน ทราบจิตใจคนแถวนี้ดี เพราะเคยเล่าเรียนในโรงเรียนนี้มาแต่เด็ก ดังนั้นการที่ตำรวจไปเรียกผู้ก่อการจลาจลว่ากุมารจีน และมีกรยิงกันจนมีผู้ตายและบาดเจ็บ ย่อมก่อให้เกิดความเกลียดแค้นแก่บุคคลเหล่านี้ และญาติมิตรได้”⁵⁹

“ผีปล้นปลายไชย” และ “ช่องว่าง” ความทรงจำจีนสยามศึกษา บนบทสรุปที่ “ไม่มีคำตอบ”

ภาครัฐอธิบายว่าเหตุการณ์ปล้นปลายไชยเกิดขึ้นเพราะอันธพาล “กุมารจีน” ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งนักศึกษาเดือนตุลาบางส่วนซึ่งเป็นลูกจีนอธิบายว่าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเพราะซีไอเอ

⁵⁹ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, กป/7/2517/4 บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ. 2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่ปล้นปลายไชย ปีที่ 2 ในจำนวน 3 ปี (ชาวไทย 10 กรกฎาคม 2517).

ทว่าคำอธิบายทั้งสองซึ่งพยายามค้นหาหัวใจว่าใครเป็นผู้จุดชนวนเหตุการณ์จลาจลดูจะไม่มีประโยชน์ และไร้ความหมาย เนื่องจากไม่สามารถทำให้เราเข้าใจว่าอะไรผลักดันให้คนจำนวนมากออกมาเคลื่อนไหว เพราะไม่มีใครสามารถส่องหรือบงการคนจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพวกเขาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง โดยเฉพาะให้ออกมาเคลื่อนไหวได้

นอกจากนี้คำอธิบายดังกล่าวยังไม่ช่วยให้เข้าใจสภาพสังคมที่ผลิตซ้ำและนำไปสู่การใช้ความรุนแรง คำอธิบายกระแสหลักเกี่ยวกับจลาจลพลับพลายี่สิบก็ไม่ได้ทำอะไรกับการรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทยที่รับรู้กันแต่เรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับนำหรือเจ้าตัวที่สามารถผสานตัวเข้ากับชนชั้นนำไทยและกลืนกลายเข้ากับสังคมไทยได้อย่างแนบเนียน ทว่าเรกลับไม่มีความรู้ และไม่เข้าใจคลื่นมหาสามัญชนจีนจำนวนมากซึ่งเป็นเลือดเนื้อส่วนสำคัญของสังคมจีนในไทยอันเป็นเนื้อเยื่อที่แยกไม่ออกจากสังคมไทย ขณะเดียวกันสังคมไทยเองก็ไม่สามารถเข้าใจอะไรที่แตกต่างออกไปจากตนได้ อาทิการจะทำความเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยก็ต้องทำผ่าน โครงเรื่อง “คนจีนเสื่อผืนหมอนใบได้พระบรมโพธิสมภาร” ที่อิงกับกระบวนการทัศน์กลืนกลายว่า พวกเขากลายเป็นไทยกันหมดแล้ว เรื่องราวที่แตกหักขัดแย้งกับโครงเรื่องดังกล่าวจึงไม่มีที่ทางอยู่ในความทรงจำเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์จลาจลพลับพลายี่สิบซึ่งเป็นเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างที่เคลื่อนไหวทางการเมือง โดยใช้ความรุนแรงต่อต้านรัฐและสังคมไทยแล้วยิ่งกลายเป็นเรื่องต้องห้าม กระทั่งทำให้จลาจลพลับพลายี่สิบกลายเป็นช่องว่างของความทรงจำที่เรามีจากกล่าวถึง แม้จลาจลพลับพลายี่สิบจะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง แต่สังคมไทยแม้กระทั่งผู้อยู่ในเหตุการณ์เองก็ไม่อยากจะพูดถึงหรือระลึกถึงมัน จลาจลพลับพลายี่สิบจึงเป็น

เหมือนผีที่ไม่แน่ว่ามีตัวตนจริงๆ หรือไม่แต่ก็สามารถที่จะตามหลอกหลอนสังคมไทยได้ แม้ผู้คนที่ต่างทำราวกับว่าไม่เคยเกิดจลาจลปล้นปลายาไซหรือถึงจะเคยเกิดขึ้นก็ไม่ใช่เรื่องหนักหนาสาหัส ทว่าความเป็นจริงที่ถูกบันทึกอยู่ในเอกสารต่างๆ และภาพความทรงจำที่ยังประทับอยู่ในหัวของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์และยังมีชีวิตอยู่กลับไม่สามารถทำให้จลาจลปล้นปลายาไซถูกผลักไสออกไปจากความทรงจำของสังคมไทยได้อย่างแท้จริง

การศึกษาทำความเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทยหรือจีนสยามศึกษาในปัจจุบันไม่สามารถแยกขาดออกจากความเข้าใจอดีตหรือประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในไทยได้ และการที่กลุ่มชาติพันธุ์จีนมีความซับซ้อนและหลากหลาย จีนสยามศึกษาจึงมีสามารถตั้งตระหง่านอยู่บนฐานความรู้ชุดเดียวที่หยุดนิ่งตายตัว อย่างน้อยการศึกษาในที่นี้ก็ได้ท้าทายกรอบโครงเรื่องแบบเดิมที่ครอบงำจีนสยามศึกษาจนหยุดนิ่ง อย่างไรก็ตามไม่ว่าการศึกษาเฉพาะเรื่องของสามัญชนจีนในกรุงเทพฯ จะเป็นบทสรุปสุดท้ายที่เติมเต็มความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยอย่างสมบูรณ์ เนื่องด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยยังมีอีกหลากหลายแง่มุม ภายใต้บริบทเงื่อนไขกาลและเทศะที่หลากหลาย และจากมุมมองที่แตกต่างออกไป เรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในสังคมไทยก็สามารถถูกเล่า ทำความเข้าใจ ได้อย่างหลากหลาย จีนสยามศึกษาจึงเป็นคำถามปลายเปิดที่ยังไม่มีคำตอบเป็นบทสรุปตายตัว หากแต่ยังมีพื้นที่ให้ทำการค้นคว้าศึกษาจากแง่มุมใหม่ๆ อีกมาก เพื่อจะเข้าใจ “สังคมไทย” อย่างซับซ้อนและรอบคอบยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กฤษ สมบัติศิริ, *เจ๊กักคินมา* (กรุงเทพฯ: แก้วประกาย, 2529).

กองบรรณาธิการสยามจดหมายเหตุ. “การถอนทหารสหรัฐออกจากฐานทัพในประเทศไทย,” *สยามจดหมายเหตุ* 1 (19-25 มีนาคม 2519): 278.

เกษียร เตชะพีระ, “มรดกเดี่ยวที่เฮียมต้อนตัน” ใน *แลลดลายมังกร : รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นจีนในสยาม* (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2537), 21-22.

จี. วิลเลียม สกินเนอร์, *สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์*, แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์ และคณะ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529)

ชาญกิจ วิทยาวรากรณ์, สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2552.

ธงชัย วินิจจะกุล, “เรื่อง, ลำดับเรื่อง, และโครงเรื่องกับความรู้ประวัติศาสตร์,” *อุลสารหอจดหมายเหตุ ธรรมศาสตร์* 12 (มิถุนายน 2551 – พฤษภาคม 2552)

ธมลวรรณ ตั้งวงศ์เจริญ, “เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทย” ใน *เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีน ในชุมชนอ้อมใหญ่* (วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542)

ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์, *ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2546)

ชีวลีทิพย์ บุญเกียรติ, “จดหมายเหตุเสียงเพื่อคลัง “เสียง” แห่งความทรงจำ,” *อุลสารหอจดหมายเหตุ ธรรมศาสตร์* 11 (มิถุนายน 2550 – พฤษภาคม 2551)

นิธิ เอียวศรีวงศ์, “มองสถานการณ์ภาคใต้ผ่านแว่น “กบฏชาวนา”,” *ศิลปวัฒนธรรม*, 1 มิถุนายน 2547, 110-124.

- คู เบน แอนเดอร์สัน, **ชุมชนจินตกรรม: บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม**, แปลโดย สุภมิตร ปิติพัฒน์และคณะ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2552), 15-61.
- พรณี บัวเล็ก, **วิเคราะห์นายทุนธนาคารพาณิชย์ของไทย พ.ศ.2475-2516** (กรุงเทพฯ: ศยาม, 2543)
- พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภัวรินทร์, “เมื่อศัตร์กลายเป็นมิตร,” ใน **สงครามเวียดนาม: สงครามกับความจริงของ ‘รัฐไทย’** (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2549)
- พิชัย รัตนพล, “วิวัฒนาการการควบคุม โรงเรียนจีน” (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2512)
- สมศักดิ์ เข็มธีรสกุล, “ป่วย อึ้งภรณ์: ปีกเกิด, ลูกจีน, 6 ตุลา” ใน **ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง : รวมบทความเกี่ยวกับกรณี 14 ตุลา และ 6 ตุลา** (กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2544)
- สมศักดิ์ เข็มธีรสกุล, **ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง : รวมบทความเกี่ยวกับกรณี 14 ตุลา และ 6 ตุลา** (กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก, 2544)
- สังคิต พิริยะรังสรรค์, **ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ.2475-2503)** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรร, ม.ป.ป.)
- แสวง รัตนมงคลมุต, “การบริหารงานของสมาคมจีน: บทศึกษาเฉพาะกรณีสมาคมแต่จิวแห่งประเทศไทย” (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2509)
- องค์การนักศึกษา 19 สถาบัน, **รำลึกวีรชนเดือนตุลา สืบทอดเจตนาประชาธิปไตย** (กรุงเทพฯ: องค์การนักศึกษา 19 สถาบัน, 2523)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, **กป/72517/4** บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่ล้มปลาไซบิกที่ 1 ในจำนวน 3 ปีก และ “จลาจลล้มปลาไซ มันอะไรกันแน่,” **ประชาชาติรายสัปดาห์**, 18 กรกฎาคม 2517, 7-20.
- องค์การนักศึกษา 19 สถาบัน, **รำลึกวีรชนเดือนตุลา สืบทอดเจตนาประชาธิปไตย**, 40.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ. 2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่พลับพลาไชย ปีที่ 2 ในจำนวน 3 ปี (ไทยรัฐ 9 กรกฎาคม 2517).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจลที่พลับพลาไชย ปีที่ 3 ในจำนวน 3 ปี (เดลินิวส์ 11 กรกฎาคม 2517).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/1/2512/12* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2512 เรื่องการประชุมสภาพรรคสภาแห่งเอเชียที่สาธารณรัฐจีนและกรณีส.ส.ไทยเข้าพบประธานาธิบดีเจียง ไคเช็คโดยอ้างตนเป็นชาวจีนโพ้นทะเล.

หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์, (2) *มธ.2.10/3 กล่อง 12* เรื่องนักศึกษาขอแปลงสัญชาติและเปลี่ยนชื่อ (จดหมายสำนักบริหารของนายกรัฐมนตรีเรื่องการเปลี่ยนชื่อและนามสกุลนิสิตนักศึกษาที่เป็นต่างด้าว).

หอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์, (2) *มธ.2.10/3 กล่อง 12* เรื่องนักศึกษาขอแปลงสัญชาติและเปลี่ยนชื่อ (จดหมายส่วนตัวของนายเจียวฮัว แซ่เล้า).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/2/2510/18* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2510 เรื่องบุคคลต่างด้าว (หลักเมือง 24 มิถุนายน 2510)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/5/2517/13* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2513 เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: นิทรรศการเงินแดงที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ชาวไทย 24 มกราคม 2517).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2507/พว. 12* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2507 เรื่องข่าวเงินถวายเป็นมงคลกัณฑ์ (ข่าวพาณิชย์ 22 ตุลาคม 2507).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2501/ศธ. 3.2* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2501 เรื่องมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ (สยามรัฐ 11 กรกฎาคม 2501).

- เศรษฐพงษ์ จงสงวน, “ผู้หญิงในความทรงจำของผม” ใน *ลูกจิ้น หลานมอญ ในกรุงสยาม*, บก. พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร (กรุงเทพฯ: สารคดี, 2547), 143-144.
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/2/2512/19* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2512 เรื่องการสงวนอาชีพ สำหรับคนไทยและการกำหนดอาชีพบุคคลต่างด้าวในประเทศไทย (เดลินิวส์ 9 กันยายน 2512).
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2508/มท. 5.1* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2508 เรื่องอธิบดี ปีที่ 5 ในจำนวน 10 ปี (ชาวไทย 29 กรกฎาคม 2508).
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, *(6) สร.2.1.18/4* เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องประวัติพฤติกรรมของนายอุเบ็งเกีย, นายนิวัฒน์ นิยมคุลย์, และนายอ้าว อธิวิวัฒนา ผู้ทำการค้ายาเสพติดรายใหญ่ (ประวัติพฤติกรรมของนายนิวัฒน์ นิยมคุลย์).
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/8/2510/35* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2510 เรื่องเยาวชน ปีที่ 2 ในจำนวน 3 ปี (หลักเมือง 19 พฤษภาคม 2510).
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจล ที่ปลับพลาไซ ปีที่ 2 ในจำนวน 3 ปี (เดลินิวส์ 9 กรกฎาคม 2517).
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2506/มท. 3.2* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2506 เรื่องการสอบสวน (สารเสรี 6 พฤษภาคม 2506).
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2501/มท. 1.4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ. 2501 เรื่องปัญหา เรื่องเด็กและเยาวชน (สยามนิกร 27 มีนาคม 2501).
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/2/2510/16* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2510 เรื่องกรมราชทัณฑ์ และนักโทษ (ไทยรัฐ 3 มีนาคม 2510).
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/8/2511/32* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2511 เรื่องอาชญากรรม (พิมพ์ไทย 18 พฤษภาคม 2511).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/2/2510/20* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2510 เรื่องกิจการตำรวจ
ปีที่ 4 ในจำนวน 7 ปี (สยามรัฐ 28 กรกฎาคม 2510).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/6/2516/17* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2516 เรื่องเหตุการณ์ไม่
สงบเนื่องจากการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ปีที่ 3 ในจำนวน 3 ปี (ประชาธิปไตย).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2516/17* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2516 เรื่องเหตุการณ์ไม่
สงบเนื่องจากการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ปีที่ 1 ในจำนวน 3 ปี (ไทยรัฐ 29 ตุลาคม 2516).

จันทนา วัฒนะกุล, สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2550.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจล
ที่ปลับพลาไชย ปีที่ 2 ในจำนวน 3 ปี (ข่าวไทย 8 กรกฎาคม 2517).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจล
ที่ปลับพลาไชย ปีที่ 3 ในจำนวน 3 ปี (เดลินิวส์ 11 กรกฎาคม 2517).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจล
ที่ปลับพลาไชย ปีที่ 3 ในจำนวน 3 ปี (เดลินิวส์ 12 กรกฎาคม 2517).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ.2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจล
ที่ปลับพลาไชย ปีที่ 1 ในจำนวน 3 ปี (เดลินิวส์ 5 กรกฎาคม 2517).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *ภู/ทส 46-47* ข่าวประกอบเสียงเหตุการณ์ไม่สงบที่สถานีตำรวจปลับพลาไชย (ข่าว
คำให้การของนายพูน)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, *กป/7/2517/4* บัญชีประมวลข่าวและเหตุการณ์สำคัญ พ.ศ. 2517 เรื่องเหตุการณ์จลาจล
ที่ปลับพลาไชย ปีที่ 2 ในจำนวน 3 ปี (ข่าวไทย 10 กรกฎาคม 2517)

ภาษาอังกฤษ

- Akira Suehiro, "Capitalist Development in Postwar Thailand : Commercial Bankers, Industrial Elite, and Agribusiness Groups," in *Southeast Asian Capitalists*, ed. Ruth McVey (Ithaca: Southeast Asia Program, Cornell University, 1992),
- Richard Kraft, *Education in Thailand: Student Background and University Admission* (Bangkok: Educational Planning Office, Ministry of Education, 1968) cited in Ivan Mudannayake, ed., *Thailand Yearbook: 1975-76* (Bangkok: Temple Publicity Services, 1975), I 17.
- Boonsanong Punyodyana, "Social Mobility and Economic Development," *Sociological Bulletin* 16 (March 1967)
- Wasana Wongsurawat, "From Yaowaraj to Phlubphlachai: The Transformation of Thai State Propaganda and Public Opinion Towards the Overseas Chinese during the Cold War Era" paper presented at seminar on "The Cold War in Asia: The Cultural Dimension" by Asia Research Institute, National University of Singapore, Singapore, 24-25 March 2008.